

Handläggare: A Ödmark 508 05 178

Dnr: 101 - 628 - 2005

Sammanträdet 13 december 2005

Till
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Verksamhetsplan år 2006 för Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden fastställer verksamhetsplan för år 2006 i enlighet med förvaltningens förslag och överlämnar den till Kommunstyrelsen.
2. Stadsdelsnämnden fastställer resultatenheter samt ersättningar till resultatenheter och andra intäktsfinansierade utförare enligt tjänsteutlåtandets bilagor 2-4.
3. Stadsdelsnämnden budgeterar stadsdelsförnyelsekostnad år 2006 med 13,3 mnkr (blankett 1.8).
4. Stadsdelsnämnden hemställer hos Kommunstyrelsen om 0,9 mnkr för rörliga team inom socialpsykiatri (blankett 1.5).
5. Stadsdelsnämnden anmäler till Kommunstyrelsen omslutningsökning inklusive stadsdelsförnyelsemedel om 122,3 mnkr (blankett 1.3).

Anders Meuller
Stadsdelsdirektör

Innehållsförteckning	sid
Fem övergripande mål	3
Nämndens budget	3
Förskola, skola och fritid	5
Äldreomsorg	16
Omsorg om personer med funktionsnedsättning	26
Individ- och familjeomsorg - vuxna inklusive socialpsykiatri	31
Individ- och familjeomsorg - barn och ungdom	36
Stadsmiljö	41
Konsumentvägledning, kontaktcenter och kultur	45
Medarbetarna	47
Bostadsbyggande	50
Stärkt näringsliv och arbetsmarknad.....	51
Flyktingmottagande	52
Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder.....	54
Trafiksystem	56
Parker och grönområden.....	57
Miljöprogrammet	57
Agenda 21	58
Stadsdelsförnyelsen	59
Demokrati - allas lika värde och allas möjlighet till delaktighet	60
Integration – hållbar utveckling.....	62
Det lokala kultur- och föreningslivet.....	62
Ta ansvar för ekonomin	64

<i>Bilagor</i>	<i>nr</i>
Budget 2006	1
Resultatenheter inom förskola och skola	2
Budgetfördelning och ersättningar inom förskola och skola	3
Ersättningar och priser för utförda prestationer inom omsorg om äldre, funktionshindrade och socialpsykiatri	4
Jämställdhets- och mångfaldsplan 2006	5
Lokalförsörjningsplan	6

De blanketter, som inges till kommunstyrelsen, fogas till tjänsteutlåtandet.

Utdrag ur protokoll från pensionärs- och handikappråden samt från facklig samverkan fogas till tjänsteutlåtandet.

Ärendets beredning

Ärendet har utarbetats av samtliga avdelningar och samordnats i staben. Ärendet har utformats enligt kommunfullmäktiges i budget angivna mål och uppdrag (s.k. ska-krav) samt stadsledningskontorets anvisningar.

De fackliga organisationerna har i förvaltningsgruppen informerats om arbetet med fördelningen av budget på verksamhetsområden samt om innehållet vid avdelningsgruppsmöten. Behandling i förvaltningsgruppen har ägt rum den 23 november 2005. Protokollsutdrag fogas som bilaga till ärendet.

Lokala handikapprådet och Lokala pensionärsrådet har den 14 respektive 11 november 2005 informerats om förslaget till verksamhetsplan. Rådens synpunkter framgår av protokollsutdrag, som fogas som bilaga till ärendet.

Vid möten den 1 och 3 november 2005 med invånarna har informerats om arbetet med verksamhetsplan och budget samt förts diskussion och tagits emot synpunkter.

Fem övergripande mål

Kommunfullmäktige beslutar *vad* nämnderna ska göra under budgetåret. Stadsdelsnämnden redovisar i sin verksamhetsplan *hur* nämnden avser att utföra fullmäktiges mål. Fullmäktige har fastställt nedanstående fem inriktningsmål som ska genomsyra nämndens verksamhet år 2006. Därutöver har fastställts mål för de olika verksamhetsområdena samt s.k. ska-krav, som ska beaktas av nämnderna och deras verksamheter.

- Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna
- Bygga bostäder och utveckla Stockholm
- Göra Stockholm till en ekologiskt hållbar stad
- Bryta segregationen och fördjupa demokratin
- Ta ansvar för ekonomin

Nämnderna har anmodats att som bilagor till verksamhetsplanen redovisa jämställdhets- och mångfaldsplan och lokalförsörjningsplan.

Nämndens budget

Kommunfullmäktige har i budget för år 2006 anvisat Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd 1 819,7 mnkr (netto). Budgeten består av två anslag som fördelats till stadsdelsnämnderna med hjälp av ett resursfördelningssystem. I investeringsplanen för stadsmiljöverksamhet har uppförts 3,8 mnkr.

Anslag 1 uppgår till 1 707,8 mnkr netto (kostnader 1 750,8 mnkr; intäktskrav 43,0 mnkr). Anslaget ska finansiera förskoleverksamhet, grundskola, individ- och familjeomsorg, äldreomsorg, omsorg om funktionshindrade m.m.

Anslag 2 uppgår till 111,9 mnkr netto (kostnader 116,9 mnkr; intäktskrav 5,0 mnkr). Anslaget finansierar ekonomiskt bistånd (socialbidrag) och arbetsmarknadsåtgärder.

Stadsdelsnämnden avgör fördelningen *inom* de två anslagen, som avser kostnader och intäkter endast för nämndens åligganden gentemot invånarna i Hässelby-Vällingby.

I stadens resursfördelningssystem finns olika former av medelsberäkning. För pedagogiska verksamheter tilldelas nämnden medel utifrån *schablonbelopp per inskrivet barn*. Motsva-

rande gäller för personer med funktionshinder i boende och daglig verksamhet. Beloppet beräknas på årsgenomsnittet av antal berörda personer. Nämnden får därför slutlig budget för 2006 efter att kommunstyrelsen behandlat tertialrapport 2 och beaktat den mätning som görs under hösten.

Budgetens fördelning på verksamhetsområden

Fördelning på verksamhetsområden har skett med utgångspunkt i kommunfullmäktiges resursfördelningssystem.

	Netto, mnkr	Prognos 2005	Budget 2006
Förskola, skola (inkl särskola) & fritid		838,0	863,7
Äldreomsorg		413,7	421,0
Omsorg om personer med funktionshinder		189,1	191,0
Individomsorg vuxna inkl socialpsykiatri		68,3	69,2
Individ- & familjeomsorg – barn och ungdom		60,8	63,0
Flyktingmottagande		5,7	3,2
Ekonomiskt bistånd & arbetsmarknadsåtgärder (anslag 2)		118,2	111,9
Stadsmiljö (Gatu- & parkskötsel samt Agenda 21)		26,4	26,8
Konsumentvägledning, kundtjänst/kontaktcenter och kultur		4,6	9,2
Nämnd & förvaltningsövergripande uppgifter		53,5	58,1
Avskrivningar och internränta		-	0,5
Projektövergångskostnader		-	2,0
Totalt		1 779,0	1 819,7

För att få adekvat möjlighet till jämförelse har i prognosen för 2005 engångskostnader för vilka tillägg erhållits inte medräknas. För både 2005 och 2006 beaktas de ändringar som beräknas utifrån prestationsmätningen hösten 2005. I prognosen för 2005 har medtagits beräknade kostnader för ytterligare uppgifter inom stadsmiljöområdet som överförs från trafiknämnden. I bilaga 1 redovisas även fördelning på kostnader och intäkter samt beräknade belopp för olika delar inom verksamhetsområdena. Den av nämnden beslutade budgeten preciseras i blanketter, som inges till kommunstyrelsen.

Omslutningsförändringar

I vissa fall svarar nämnden för ytterligare åtaganden - främst försäljning av verksamhet till andra nämnder (Skolor ca 5 mnkr, Äldreboende ca 39 mnkr, Omsorg om funktionshindrade ca 15 mnkr). Dessa åtaganden finansieras med de intäkter som erhålls. Omslutningsökning uppkommer även för hyror och kost som boende i äldreboenden betalar avgift för (ca 16 mnkr) och intäkter från försäkringskassan för personlig assistans enligt lagen om assistansersättning (ca 25 mnkr) m.m. Även insatser inom stadsdelsförnyelsen redovisas som omslutningsökningar (ca 13 mkr). Utöver kommunfullmäktiges kostnadsram budgeteras därför kostnader och intäkter med ca 122 mnkr (blankett 1.3).

Förskola, skola och fritid

Verksamhetsområdet omfattar förskola, familjedaghem, förskoleklass, skolbarnsomsorg, öppen förskola, grundskola, särskola samt parklekar, fritidsgårdar och sommarverksamhet för barn och ungdom.

Budget år 2006	Prognos 2005	Budget 2006
mnkr – exkl omslutningsökningar		
Förskoleverksamhet	198,2	195,7
Grundskola och fritidshem	538,0	522,2
Särskola	21,6	22,8
Särskilt stöd i förskola och skola	59,2	50,0
Övrigt socioekonomiskt stöd		65,2
Övrig verksamhet för barn och ungdom	21,4	22,6
Gemensamma kostnader	28,8	12,6
S:a kostnader	867,2	891,1
Förskoleavgifter	13,9	13,7
Fritidshemsavgifter	15,3	13,7
S:a intäkter	29,2	27,4
Netto	838,0	863,7

För 2005 har engångskostnader för vilka tillägg erhållits inte medräknas. För både 2005 och 2006 har beräkning skett utifrån barnantalsmätningen hösten 2005. Belopp som budgeteras under Övrigt socioekonomiskt stöd har i redovisningen förts inom respektive verksamhetsområde. Omslutningsökning till följd av försäljning till andra kommuner m.m. redovisas inte i tabellen ovan. Utförligare redovisning sker i bilaga 1 (budgetbilagan)

I bilaga 2 förtecknas de enheter som år 2006 definieras som resultatenheter.

I bilaga 3 redovisas de schablon- och pengbelopp som beräknas för år 2006.

Förskola och familjedaghem

Antal barn i grupperna

- Den genomsnittliga gruppstorleken i förskolan ska minskas med oförändrad personalstyrka.

Mindre barngrupper är en förutsättning för att erbjuda alla barn en bra pedagogisk verksamhet utifrån de mål som gäller för förskolan. Att minska barngruppernas storlek med oförändrad personalstyrka är därför den enskilt viktigaste åtgärden för att stärka kvaliteten i förskolan. Mindre barngrupper är också viktigt för barnens och medarbetarnas arbetsmiljö. Förvaltningen har i samverkan med förskolecheferna utarbetat en plan för hur sänkningen av antalet barn i barngrupperna ska genomföras under 2006. Målet är att antal barn i småbarnsgrupper (1-3 år) uppgår till 14 barn, i grupper med 1-5 år 16 barn och för äldre barn (4-5 år) 18 barn.

Minskning av antal barn i grupperna medför att antalet platser i förskolan behöver ökas och personal nyrekryteras för att uppfylla garantin om plats inom tre månader. Fler dagbarn-

vårdare rekryteras. Under 2005 har antalet platser utökas. Förvaltningen ser ändå ett behov av ytterligare platser i vissa områden där planerade nybyggnationer blivit försenade. Förvaltningen bedömer dock att barnomsorgsgarantin kommer att kunna uppfyllas.

Planering, uppföljning, utvärdering, utveckling

Arbetet fortsätter med projektet *Förskola på 2000-talet*. Ett pedagogiskt utvecklingsarbete pågår utifrån prioriterade områden i förskoleplanen. Den satsning på arbetslagsutbildning, som genomförts för de pedagoger, som arbetar med de minsta barnens behov, utvidgas så att även arbetslag som arbetar med barngrupper 1-5 år erbjuds delta.

För kvalitetssystemet ska bli ett fungerande verktyg är det viktigt att det sker ett utvecklingsarbete kring kvalitetsmått i förskolan. Utvärderingsmetoder ska arbetas fram såväl stadsdelsövergripande som enhetsspecifika.

Kommunikation och språk

Förskolan prioriterar barns språkutveckling. Arbetsformer utvecklas för hur barn, som har ett annat modersmål än svenska, kan få modersmålstöd i förskolan. Språkförståelsen grundas redan i småbarnsgrupperna, vilket gör det viktigt att även små barn får modersmålstöd. Ett projekt med stöd av kompetensfonden syftar till att utarbeta samverkansformer för att med stöd av modersmålet öka barns och elevers språkutveckling och lärande. Projektets mål är bl.a. att kartlägga förskolornas behov av modersmålstöd och att medverka till att öka antalet förskolor som arbetar för språkutveckling med stöd av modersmålet. Fortsatt arbete sker med kompetensutveckling i barns språkutveckling.

Olikheter som tillgång

Förskolan lyfter fram olikheter på ett sätt som stärker barnets identitet och självkänsla och stimulerar till fortsatt utveckling och lärande. Barn i behov av särskilt stöd ska erbjudas de insatser som krävs för att var och en på ett fullgott sätt ska kunna delta i verksamheten. Barn i förskolan har olika bakgrund, tankar, förutsättningar och erfarenheter, vilket är en tillgång i det pedagogiska arbetet. Förskolan ska aktivt arbeta för ökad jämställdhet. En plan för arbetet för ökad jämställdhet kommer att utarbetas av stadsdelens två genuspedagoger.

Rum för lek, lärande och omsorg

Med stöd av medel från kompetensfonden genomförs fortsatta satsningar på den yttre miljön för att utveckla förskolornas arbete med närmiljön och barns kunskaper och förhållande till naturen. Man vill skapa ”pedagogiska rum” av förskolegårdarna och ge pedagogerna i förskolan ökade kunskaper i naturvetenskap. Kontakter i syfte att utveckla samarbete med fältskolan kommer att äga rum. Ett ekologiskt synsätt ska utvecklas i förskolan.

Samverkan

En policy för övergången mellan förskola/familjedaghem, förskoleklass och grundskola/skolbarnsomsorg vidareutvecklas i samverkan mellan berörda enheter. Övergången ska vara planerad och alla föräldrar har rätt att delta vid överlämnandesamtal mellan förskola och skola. Särskild uppmärksamhet ägnas barn i behov av särskilt stöd.

Föräldrar ska ges goda möjligheter till delaktighet och inflytande. Det gäller såväl frågor som rör det egna barnets situation som frågor av allmän betydelse. Policyn för föräldrainsflytande implementeras vid alla nyöppnade förskolor.

Barnens inflytande behöver förstärkas. Förskolan ska medverka till att varje barn i förskolan utvecklar demokratiska värden. Metoder för att stärka barns inflytande i förskolan ska utvecklas.

Personal och ledarskap

Öppnandet av fler förskolor inom enheterna kräver ny organisation med fler personer som delar på ansvaret. För att förändra arbetet i förskolan är det viktigt att ha personer i ledningen med huvudsakligt ansvar att utveckla det pedagogiska arbetet. Förskolechefer kommer att erbjudas fortsatt handledning. För att stärka förskolechefernas ledarskap kommer chefer erbjudas tillgång till en mentor. Från och med 2006 kommer alla nyanställda förskolechefer att anställas på tidsbegränsade förordnanden.

Lokalförsörjning och hyresfrågor

Förutsättningar ska skapas för ett över tiden flexibelt och kreativt nyttjande av lokaler för de pedagogiska verksamheterna och i detta samarbete med utbildningsnämnden där så är möjligt.

Förskoleklass, grundskola, skolbarnsomsorg och särskola

Kunskap och lärande

- Andelen elever som lämnar grundskolan och har uppnått kunskapsmålen ska öka.

Skolans mål- och resultatstyrning genomsyrar ännu inte verksamheten fullt ut. För att lyckas krävs en utvecklad självutvärdering och analys av resultaten. Detta måste skolan arbeta aktivt med för att klara av att nå högsta möjliga måluppfyllelse.

Alla ämnen i skolan är viktiga och behöver utvecklas i takt med att både omvärlden och elevsammansättningarna förändras. Varje enhet ska utifrån en analys av varje elevs förutsättningar vidta de åtgärder som krävs. Att bli bekräftad utifrån sina egna förutsättningar stärker elevens vilja att lära. Ökad självförtroende stärker den enskildes möjligheter att självständigt formulera och hävda ståndpunkter grundade på såväl kunskaper som förnuftsmässiga och etiska överväganden.

I skolplanen lyfts språkutveckling och matematik fram som strategiska utvecklingsområden. Åtgärder vidtas för att andelen elever som har uppnått kunskapsmålen i svenska och matematik ska öka. Åtgärder krävs för att tidigt uppmärksamma de elever, som riskerar att inte uppfylla kunskapsmålen.

Samarbete mellan skolorna utvecklas för att nå bättre överensstämmelse i bedömning av elevernas kunskaper. Stadsdelens skolor deltar i kompetensfondens satsning på likvärdig bedömning och betygssättning. Förvaltningen följer upp betygsresultat och resultat av nationella prov i samband med skolornas kvalitetsredovisningar. Särskild satsning genomförs för att öka antalet godkända betyg. Uppföljning av betygsresultat intensifieras.

Språk- och läsutveckling

Alla i skolan ska vara delaktiga i arbete för att främja elevers språkutveckling och läsförståelse. Att stödja modersmålet hos elever med svenska som andra språk är viktigt för elevens utveckling i alla ämnen. Ämnesundervisning och studiehandledning på modersmål utvecklas. Ett projekt pågår tillsammans med Bromma stadsdelsförvaltning för att med stöd av modersmålet öka barns och elevers språkutveckling och lärande. Att stimulera elevernas språkutveckling är en ständig uppgift för alla i skolan och skolbarnsomsorgen.

Samarbetet mellan folkbiblioteken och grundskolorna för att stimulera läsutveckling förstärks.

Matematik

Skolan ska utveckla former för matematikundervisningen som stärker elevernas matematiska tänkande och problemlösningsförmåga samt leder till högre måluppfyllelse.

En utveckling behöver ske av mer konkret praktisk undervisning och av att föra in matematik i det ämnesövergripande arbetet. De tillfällen till logiskt tänkande och kreativa problemlösningar som finns i ämnet matematik kan dessutom ge eleverna en förmåga att lösa problem inom helt andra ämnesområden.

Särskola och skolbarnsomsorg för särskoleelever

- Öka integreringen mellan särskolan och övrig skolverksamhet.

Förvaltningen arbetar för en utökning av individuella lösningar för de särskoleelever, som har förutsättningar att i vissa delar vara integrerade i grundskoleklass. Vid öppnandet av nya enheter vid stadsdelens skolor är det viktigt att undersöka möjligheten till individuella lösningar så att eleverna redan från start integreras både lokalmässigt och pedagogisk i skolans ordinarie verksamhet.

Från och med 2005 har ansvaret för särskolan övergått till stadsdelsnämnden. Ett samarbete för bättre samordning av resurserna mellan stadsdelsförvaltningarna utvecklas.

Elevhälsa m.m.

Utifrån sin specifika situation och verksamhet beskriver varje skola sitt arbete och sina insatser inom elevhälsan i en handlingsplan. Elevhälsostategin följs upp i skolornas kvalitetsredovisning.

Inom skolan skapas verksamheter som stärker elevernas mentala, sociala och fysiska hälsa.

En viktig del i skolan är *arbetet med jämställdhet*. Arbetet mot ökad jämställdhet och pojkars och flickors lika värde i skolan förstärks.

Elever i behov av särskilt stöd ska erbjudas de insatser som krävs för att var och en på ett fullgott sätt ska kunna delta i skolverksamheten och uppnå målen. En helhetssyn på barns och elevers vardag ska prägla verksamheterna och planeringen. Under 2006 fortsätter arbetet efter uppgjord handlingsplan för *förbättrad samverkan* mellan berörda avdelningar kring barn i behov av särskilt stöd (Barn-, ungdoms- och skolavdelningen, individ- och familj, barn och ungdom och avdelningen för funktionshindrade). Samarbetet med individ- och familje, barn och ungdom kring den s.k. *Manchestermodellen* fortsätter. Syftet är att arbeta för att barn som har omfattande problematik ska kunna gå kvar i sin skola samt bo kvar i hemmet. Projektet finansieras av kompetensfonden till september 2006. Samarbetet i BUS-projektet (kommun - landsting) struktureras och intensifieras.

Skolan motverkar alla former av *kränkande behandling*. Skolornas handlingsprogram ses över så att de överensstämmer med Skolverkets rekommendationer. I handlingsplanen ska inkluderas alla former av kränkande behandling.

Samverkan mellan individ och familj, barn och ungdom, skola och föräldrar i det *drogförebyggande arbetet* fortsätter enligt STAN-programmet.

Fysiska aktiviteter anpassade efter pojkars och flickors behov erbjuds alla barn i skolan och skolbarnsomsorgen. En viktig uppgift är att motivera alla barn att dagligen på något sätt delta i fysiska aktiviteter.

Elevinflytande

Skolan utvecklar metoder att öka barns och ungdomars inflytande över sitt lärande. En förutsättning för detta är att eleverna får kunskap om sina rättigheter och att tydliga och förståeliga mål finns utarbetade och är kända för eleverna.

En nyckel till studieframgång är att få varje elev att känna lust till lärande. Lugn och ro är en förutsättning för lärande. Skolans arbetsmiljö ska präglas av trygghet, respekt och tolerans och därmed arbetsglädje. För att öka möjligheten till inflytande över sitt eget kunskapsinhämtande är det viktigt att stärka elevens delaktighet i såväl lärsituationen som i skolan som helhet.

För att öka elevers möjligheter till att välja rätt i det fortsatta utbildningssystemet krävs studie- och yrkesvägledare. Denna verksamhet stärks och kartläggs.

Föräldrainflytande

Skolans dialog med föräldrarna förbättras. Viktigt är att varje elev och förälder under hela grundskoletiden får kontinuerlig information om elevens studieutveckling. För att göra detta används utvecklingssamtalet, som ska leda fram till elevens utvecklingsplan. Utvecklingssamtal är viktigt för dialog mellan skolan, föräldrar och elev. Alla elever i grundskolan har från och med 2006 individuella framåtsyftande utvecklingsplaner. Policy för föräldrainflytande utarbetas.

Ledarskap

Skolledares och lärares ledarskap är av stor betydelse för hur skolan uppnår målen. För att upprätthålla ett gott ledarskap krävs ständig fortbildning och utvecklingsarbete.

För elevernas möjligheter att nå målen, är det viktigt att rektor är den person som leder den pedagogiska utvecklingen och att det finns rörlighet bland rektorerna. Från och med 2006 ska alla nyanställda rektorer anställas på tidsbegränsade förordnanden.

För att stödja rektorernas ledarskap erbjuds fortsatt handledning. Rektorer och bitr rektorer erbjuds fortbildning för att främja ledarskap och utveckla arbetet. En satsning görs för att belysa hur framtidens skola utformas. Nyanställda rektorer erbjuds personlig mentor.

Samverkan

Samarbetet internt och externt i skolan förbättras. Internt utvecklas samarbete mellan pedagogerna, mellan olika yrkesgrupper och mellan skolår och skolformer. Externt ökar skolan samarbetet med bl.a. kulturinstitutioner, högskola / universitet och näringsliv. Samverkan med Kulturskolan kring basverksamheterna i Kulturskolan utvecklas. Formerna för olika övergångar mellan förskolan och skolan och vid studieövergång utvecklas.

Uppföljning, utvärdering, utveckling.

Utvärdering sker främst i arbetslagen och vid utvärderingsdagar. Stadens beslutade kvalitetssystem för de pedagogiska verksamheterna används vid uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten.

Trygg och stimulerande skolbarnsomsorg

- Alla elever i skolår F-6 ska erbjudas trygg och stimulerande skolbarnsomsorg.

Genom att se skola och fritidshem som en helhet där skilda yrkesgrupper berikar varandra ökar skolan möjligheten att nå målen. För att stärka pedagogik och metodik inom skolbarnsomsorgen ska en kompetensutvecklingsinsats genomföras. Arbetet fortsätter med att föra samman skolbarnsomsorg och skola – bl.a. lokalmässig integration.

Fritidsklubbar

- Fritidsklubb erbjuds alla elever i skolår 4 -6.
- Samarbete med kulturskolan och idrottsrörelsen kring fritidsklubbarna vidareutvecklas.

Fritidsklubbarna kan vara en arena för Kulturskolans uppsökande verksamhet. Även idrottens arbete med projektet Handslaget fortsätter. Fler skolor utvecklar samarbetet med lokala föreningar. Fritidsklubbarna ska innehålla flera olika aktiviteter för eleverna att delta i, där kultur, skapande samt idrott och rörelse är viktiga komponenter.

Lokalförsörjning och hyresfrågor

Vid underhållsåtgärder eller verksamhetsanpassningar i skollokaler genomförs även tillgänglighetsanpassningar.

Lokalmässiga integreringen av skolbarnsomsorg och skola fortsätter.

Verksamhet för barn och ungdom

Träffpunkter

- Alla barn ska erbjudas någon form av icke-kommersiell verksamhet i närområdet.

Förvaltningen undersöker möjligheten att öppna ytterligare en mötesplats vid någon skola. För att ingå i nätverket Träffpunkt Unga Stockholm krävs en gemensam lägsta nivå för öppettider, personaltäthet och personalens utbildning samt verksamhetens innehåll. De träffpunkter, som startat i stadsdelens skolor, utvecklas så att de kan ingå i nätverket. Träffpunkternas verksamhet riktas till både flickor och pojkar på ett sådant sätt att stereotypa könsroller motverkas.

Ungas inflytande

- Ungas inflytande över den egna vardagen ska förbättras.

Frågan om ungas inflytande är central, både nu och i ett mer långsiktigt demokratiperspektiv. Ett inflytandeforum / ungdomsråd är under bildande inom ramen för stadsdelsförnyelsen. Ungdomarna är i åldern 13-20 år och bor i stadsdelen. Ungdomsrådet kommer att arbeta med att bevaka ungdomars intressen och önskemål ur deras eget perspektiv. Ungdomsgruppen kan också vara remissinstans i ungdomsfrågor och frågor som berör närmiljön. Lugna gatan, som arbetar integrationsfrämjande och brottsförebyggande fortsätter sitt arbete.

- Fritidsverksamheten ska aktivt motverka droger, våld och kriminalitet.

Vid förvaltningen sker kontinuerliga kontakter med berörda enheter och entreprenörer. Vid slutet av året redovisas genomförda insatser.

Sommargårdsverksamhet.

- Alla barn 9-16 år erbjuds plats på kollo.

Sommarkoloniverksamheten ska vara en integrerande och stadsdelsgränsöverskridande verksamhet där barn med olika etnisk, social och ekonomisk bakgrund träffas i en ny och annorlunda miljö.

Parklekar och öppen förskola

Parklekar är en öppen verksamhet för barn och ungdomar upp till 12 år. Hemmavarande föräldrar, dagbarnvårdare, föräldrar, föreningar och andra intressenter har idag tillgång till parkleken och dess lokaler då dessa inte används för ordinarie parkleksverksamhet, kort-tidstillsyn eller fritidsklubb.

Öppna förskolan i Hässelby gård kommer att ingå i det familjecenter som planeras. Verksamheten inryms i gemensamma lokaler med barnavårdscentral, mödravårdscentral samt individ och familj, barn och ungdom. Öppna förskolan i Grimsta planeras flyttas till nya lokaler som även de kommer att inrymma motsvarande verksamheter.

Kultur och föreningsverksamhet

- Alla barn och ungdomar ska ges möjlighet att uppleva och själva utöva olika former av kultur.

I förskoleplanen framhålls vikten av att barnen får kulturella upplevelser och själva får möjlighet att utveckla olika kulturella uttryckssätt, sin skapande förmåga. I skolan ska elevernas kulturintresse stimuleras och samverkan med kulturskolan ska intensifieras.

- Varje barn i förskola och skola erbjuds minst en kulturaktivitet under verksamhetsåret.

I Kyrkhamnsområdet finns för Stockholm unika historiska, naturmässiga och kulturella förutsättningar. Förvaltningen arbetar tillsammans med föreningar i området för att ta tillvara dessa i lärande syfte, genom att utveckla en fältskola med barn, ungdomar och personal som målgrupper.

Grimstaskolan deltar tillsammans med kulturskolan i ett samarbetsprojekt (finansierat av kompetensfonden) som går ut på att med hjälp av kulturen stärka elevernas självkänsla och stimulera språkutvecklingen. Arbetet pågår under 2006.

Handikappolitiska programmet

De dokument som styr verksamheten i skolor och förskolor har utarbetats i linje med vad som framgår av FN:s standardregler och FN:s barnkonvention. Dessa dokument ska därför vara levande och aktuella för personalen i verksamheterna. Alla barn och elever oavsett funktionshinder erbjuds en kvalitativt god verksamhet i förskolor, familjedaghem och skolor.

Barn och elever integreras i ordinarie verksamhet om inte särskilda skäl talar för annat. Inom förskola, familjedaghem och skola upprättas åtgärdsprogram för barn i behov av särskilt stöd. Programmen följs upp och utvärderas kontinuerligt samt revideras vid behov. Regelbunden översyn sker av behovet av pedagogiskt material till barn med funktionshinder i förskola/familjedaghem och skola. Lokaler och läromedel anpassas i möjligaste mån efter varje barns och elevs särskilda behov. Detta sker bland annat i nära samarbete med Hjälpmedelscentralen och olika handikapporganisationer.

Samverkan med föräldrarna kring barns- och elevers behov ska förbättras. Förskolor och skolor vidareutvecklar samarbetet med anhöriga till förskolebarn och skolbarn med funktionshinder.

Fortbildning av personal i familjedaghem, förskolor och skolor sker fortlöpande för att öka kunskapen om barn i behov av särskilt stöd.

Samarbetet med landstinget i enlighet med BUS-utredningen intensifieras. En policy för övergången förskola/skola för barn med funktionshinder arbetas fram.

Samarbete sker mellan skolan och daglig verksamhet för funktionshindrade ungdomar för att öka förståelsen för utvecklingsstördas situation i samhället.

Verksamheten vid Fritidsgården Backstage finansieras under 2005 med stadsdelsförnyelsemedel. En modell för hur verksamheten ska inordnas i ordinarie budget arbetas fram.

Specialförskola för barn med autistiska drag

Förvaltningen har tidigare haft förskoleverksamhet speciellt inriktad för barn med autistiska drag. Den avvecklades år 2000 på grund av otillräcklig efterfrågan. Situationen har nu förändrats i och med ökning av antalet barn med autistiska drag och förbättrade kunskap om dessa barns behov. För att möta dessa barn utifrån deras speciella behov behövs i dagsläget särskilda resurser inom förskoleverksamheten. Förvaltningen avser därför att inrätta en specialavdelning för barn med autistiska drag inom en vanlig förskola. Detta för att ge möjlighet till s.k. omvänd integrering. Specialförskolan utgör basen för verksamheten och allt efter mognad och behov avgörs om och i vilken omfattning barnen kan delta i den ordinarie förskoleverksamheten.

Utveckla nya samarbetsformer

En handlingsplan är framtagen som strukturerar samverkansformerna mellan barnavårdscentral, mödravårdscentral, öppna förskolan och individ- och familj barn och ungdom. Med samtliga verksamheter under samma tak ges förutsättningar för nya samarbetsformer. Även familjecentret i Grimsta ska på sikt utvecklas att omfattas av samma koncept.

Nya samarbetsformer mellan stadsdelsnämnden och kulturnämnden kommer att vidareutvecklas i arbetet kring byggandet av ett nytt gemensamt bibliotek i Hässelby gårdsskolan.

Barnens bästa

En god start för barnet. FN:s barnkonvention ska prägla allt arbete som bedrivs i staden. Utgångspunkt är att all stadens verksamhet påverkar barnens levnads- och uppväxtvillkor. Barnet har rätt att komma till tals och bemötas som medborgare med egna rättigheter. Det är ute i verksamheterna som barnkonventionen förvandlas från ord till handling. Stockholms stad har tagit fram ett handlingsprogram i vilket följande mål är prioriterade.

- Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som fattas (artikel 3)

I förskolans arbete med dokumentation av barns lärandeprocesser fokuseras på barnens lärande och sociala utveckling, vilket ger större möjligheter till att se till barnets bästa t.ex. vid utarbetandet av barnens individuella utvecklingsplaner. Elevvårdsarbetet med individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram syftar till att barnens behov lyfts fram så att resurser ska kunna sättas in där de bäst behövs.

- Barnet har rätt att komma till tals (artikel 12)

I skolor och förskolor pågår utvecklingsarbete med att ge barn och elever större möjlighet att komma till tals på ett demokratisk sätt. Elevernas ska ges större möjlighet att påverka sitt lärande.

Socialtjänstförvaltningens projekt *Barnsstöd Stockholm* (kompetensfonden) kommer att genomföras i staden. Hässelby-Vällingby är pilotstadsdel. Erfarenheterna från projektet ska sedan spridas vidare till andra stadsdelar. Projektet ska öka kunskapen om barn till psykiskt funktionshindrade föräldrar, barn till missbrukare och barn som lever i våld i nära relationer och vänder sig bl.a. till förskola och skola. Projektet ger stadsdelen en möjlighet till en fördjupning i barnkonventionen. Utbildning på flera nivåer erbjuds. Deltagarna involveras i arbetet med att visa på rutiner och riktlinjer som är till hjälp för att uppmärksamma barn. Metoddiskussioner och dialog bildar underlag till fungerande manualer.

Stadsdelen planerar att använda barnstödsprojektet som avstamp för planerade återkommande s.k. *barndagar* där professionella, som arbetar med barn och ungdomar, möts för att utifrån barnens bästa mötas för erfarenhetsutbyte. Inför 2006 planeras utbildning av all personal om innehållet i barnkonventionen.

Lokal demokrati

Lokal demokrati ”på det lilla planet” pågår ständigt i skolor och förskolor, t.ex. vid förskolans samlingar och vid klassrådsmöten i skolan. Inför valet 2006 planerar skolorna att undervisa om olika politiska ideologiska inriktningar och ställningstaganden. Vid de flesta skolor med år 7-9 kommer också val att förrättas.

För att ungdomar ska få större möjlighet att påverka den demokratiska processen i samhället arbetar förvaltningen med att ta fram en speciell webbsajt riktad till ungdomar.

E-centret i Vällingby har utvecklat en ny teknik som använder TV som interaktiv, individualiserad informationsöverförare mellan olika aktörer. Som en ytterligare utveckling ska förvaltningen tillsammans med e-centret utveckla konceptet *Skol-TV* vid Vällingbyskolan. Det är ett projekt som handlar om att utnyttja digitaliserad TV som ett värdefullt inslag i undervisningen. Projektet innehåller tekniska delar, demokrati delar, informations delar och utbildningsdelar.

Plan för jämlikhet, integration och mångfald / Diskriminering

Utifrån föräldrarnas kulturella bakgrund ska möjligheten till föräldrasamverkan anpassas utifrån föräldrarnas behov.

Medarbetarna ska få ökade kunskaper om olika funktionshinder och om olika etniska kulturer för att därigenom kunna utveckla metoder för att aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Medarbetarna ges möjlighet att ”lära av andra” genom studiebesök hos och samarbete med verksamheter som utvecklat goda metoder att motverka fördomar, rasism och diskriminerande strukturer. Samarbete sker mellan skolan och daglig verksamhet för funktionshindrade ungdomar för att öka förståelsen för utvecklingsstördas situation i samhället.

Förskolor, dagbarnvårdare, skolor, skolbarnsomsorg, fritidsgårdar och parklekar arbetar målmedvetet mot rasism och för ökad integration. Flera skolor har omfattande utbyte med skolor i andra länder.

Att ge elever, som har annat modersmål än svenska, goda kunskaper i sitt modersmål är av stor betydelse. Barn-, ungdoms- och skolavdelningen har i samverkan med Bromma stadsdelförvaltning startat ett projekt (kompetensfonden) för att utveckla samverkansformer inom och mellan stadsdelarna för att med stöd av modersmålet öka barns och elevers språkutveckling och lärande.

För att motverka diskriminering inom den egna organisationen hålls frågan ständigt aktuell på arbetsplatsträffar. På varje enhet ska utarbetas egna planer med lokala mål utifrån lokala förutsättningar och frågeställningar.

Uppföljning av mål

Förskolan och skolan är en målstyrd organisation vilket ställer krav på uppföljning, utvärdering och utveckling. Förskolans och skolans verksamheter ska planeras, dokumenteras, utvärderas och reflekteras i förhållande till sina mål. Samtliga enheter redovisar varje år en kvalitetsredovisning som utgår från målen i Lpo-94 och Lpfö-98, förskoleplan, skolplan samt elevhälsost strategi.

Målet om barngruppernas storlek följs kontinuerligt upp och redovisas i tertialrapporter och verksamhetsberättelse. Uppföljning sker dels genom kontinuerligt dialog med förskolechefer dels genom avläsningar av antalet barn per avdelning två gånger per år i mars och september.

Förvaltningen följer upp enheternas åtaganden såväl vid möten med enhetschefer som i dialog med enskild chef. Månatliga budgetuppföljningar sker för att säkerställa att verksamheten med dess mål och åtaganden ryms inom budget. Dialog med enheterna sker vid ILS-besök då arbetet kring åtaganden följs upp.

Uppföljning sker i tertialrapporter och verksamhetsberättelse. Uppföljning sker i dialog med föräldrarna vid utvecklingssamtal och vid möten med förskolan föräldraråd och skolans förvaltningsråd.

Skolans och förskolans inspektörer granskar genomförande av förskoleplan och skolplan. Deras rapporter utgör viktiga underlag i skolutvecklingsarbetet. Vart annat år genomför utbildningsförvaltningen brukarundersökningar.

Rekrytering och praktikanter

Förvaltningen har genom vikariepoolen börja arbeta mer strategiskt kring rekryteringsfrågorna och fortsätter arbetet för att öka andelen förskollärare. Vikariepoolen deltar vid arbetsmarknadsdagar och vid mässor.

Stadsdelens skolor och förskolor har under året tagit emot en ny basgrupp lärarstudenter från Stockholms lärarhögskola. Nu har ca 75 lärarstudenter sin verksamhetsförlagda utbildning i stadsdelen. Det innebär att enheterna får kontakt med nya tankar kring lärande och tillgång till ett stort utbud av Lärarhögskolans seminarier och kurser. För att underlätta för förskolor och skolor att ta emot flera blivande pedagoger, utarbetas i samverkan med lärarnas fackliga organisationer ett avtal/överenskommelse kring ansvarsfrågor vid verksamhetsförlagd utbildning. Stadsdelen avser även kommande år ta emot nya studerande.

Skapande och utbildning av arbetslag är en förutsättning för att förskolan och grundskolan ska kunna uppfylla läroplanernas mål och för förvaltningen att vara ett partnerområde i lärarutbildningen. Utbildning av mottagande arbetslag fortsätter. För kommande rekrytering inom förskolan tar stadsdelen emot studenter i samarbete med Länsarbetsnämnden.

Kompetensutveckling

Utöver nedanstående kurser i egen regi ska personal delta i ett flertal utbildningsinsatser som finansieras av kompetensfonden.

- Utbildning anordnas för medlemmar i skolornas krisgrupper
- Handledning för biträdande rektorer, rektorer och förskolechefer fortsätter.
- Enhetschefer och skyddsombud ska ges utbildning i arbetsmiljöanalyser.
- I syfte att kunna använda modern informations- och kommunikationsteknologi i förskolan är målet att samtliga adresser ska ha tillgång till datorer och Internetanslutning. Personalen ska erbjudas grundläggande utbildning. Kompetensfonden har avsatt medel för stadsdelen för fortsatta satsningar på IT i förskolan och skolan. Arbetet med en handlingsplan för detta ska slutföras 2006.
- En plan utarbetas för att möta kompetensutvecklingsbehovet för icke undervisande personal.
- Arga - ledsna barn
- Kost och hälsofrågor
- Plan utarbetas för kompetensutveckling för personal i särskilda undervisningsgrupper.
- Kompletteringsutbildning av förskollärare, fritidspedagoger och grundskollärare inom svenska som andra språk och specialpedagogik.
- Plan utarbetas för kompetensutveckling för personal inom skolbarnsomsorgen.
- För att stärka pedagogik och metodik i skolbarnsomsorgen ska genomföras en kompetensutvecklings-satsning
- En plan utarbetas för att möta fortbildningsbehov för lärare i syfte att främja högre måluppfyllelse.

Medarbetarna

Utöver vad som redovisas i det förvaltningsövergripande medarbetaravsnittet uppmärksammas följande.

För att inom förskolan behålla sin attraktivitet som arbetsgivare genomförs *Förskola på 2000-talet*, något som innebär ett nytt arbetssätt som bygger på pedagogisk dokumentation av barns lärande. Nyproducerade förskolor byggs efter kraven i läroplan och förskoleplan. Nystartade förskolor ger möjlighet att hela arbetslag kan rekryteras. Inom skolan pågår utvecklingsarbete med att ta fram en gemensam plattform för vad stadsdelens skolor har att erbjuda i konkurrensen med friskolor. Hässelby-Vällingbys skolor har mycket att erbjuda. Det är viktigt att detta kommuniceras till föräldrar och personal.

Med rektorer och förskolechefer utarbetas en långsiktig plan för handlingsberedskap inför kommande generationsskifte.

Insatser för kompetensförsörjningen i förskolan är främst satsningar på vikariepool, utbildningsvikarier, lärarstudenter samt att barnskötare erbjuds kompletteringsutbildningar genom kompetensfonden.

Äldreomsorg

Äldreomsorgen ger vård, omsorg och service till personer över 65 år. Insatserna beviljas efter behovsprövning (bistånd). Äldreomsorgens insatser utgörs av hemtjänst, äldreboenden (sjukhem, ålderdomshem, gruppboende och servicehus), anhörigavlastning, växelvård och andra former av korttidsboende, dagverksamhet, ledsagning, trygghetslarm samt hemvårdsbidrag, färdtjänst och riksfärdtjänst.

Budget år 2006 mnkr	Prognos 2005	Budget 2006
Hemtjänst m.m. (inkl servicehus)	157,1	159,0
Särskilt boende med heldygnsomsorg	236,5	238,9
Korttidsboende och dagvård	26,7	26,8
Övriga insatser (betalningsansvar, KBH m.m.)	4,4	7,7
Myndighetsutövning och ledning	14,3	14,6
S:a kostnader	439,0	447,0
Omsorgsavgifter	10,7	10,5
Avgifter för kost & boende m.m.	15,5	15,5
S:a intäkter	26,2	26,0
Netto	413,7	421,0

För 2005 har engångskostnader för vilka tillägg erhållits inte medräknas. Den omslutningsökning om ca 50 mnkr, som beräknas för försäljning av platser i äldreboenden är inte med i tabellen ovan. Mer utförlig redovisning sker i [bilaga 1](#) (budgetbilagan). Interna ersättningar till utförande enheter och deras externa priser för år 2006 redovisas i [bilaga 4](#).

Verksamhetsområdets ekonomiska förutsättningar

Omprioritera och frigör resurser

Enligt stadens resursfördelningssystem har för äldreomsorgen i Hässelby-Vällingby beräknats 12 mnkr mer än år 2005. Ökningen beror på en prognostiserad ökning av antalet äldre. En åldrande befolkning innebär inte med automatik en ökad efterfrågan på äldreomsorgens insatser. Många faktorer påverkar den enskildes liv. Flertalet av de boende har inga direkta insatser i form av bistånd från äldreomsorgen. De flesta äldre skapar både livskvalitet och har en skälig levnadsnivå i sitt boende. Samtidigt finns det en mindre grupp människor som äldreomsorgen har svårigheter att nå. Det är en grupp med omfattande omvårdnadsbehov och som ofta har svårt att ansöka om och ta emot hjälpinsatser. Förvaltningen anser att det är en angelägen uppgift att hitta arbetssätt för att nå dessa människor. En nära samverkan behövs med andra vårdgivare, liksom fastighetsbolag, andra organisationer m.fl. Den outnyttjade resurs, som finns i stadsdelen är de tomma servicehuslägenheterna främst inom Skolörtens äldreboende. För att det ska vara möjligt att utveckla arbetsmetoder för att nå denna grupp, måste ekonomiskt utrymme skapas genom ett fortsatt systematiskt arbetssätt både inom myndighet och på utförarsidan. Är stadsdelens resurser i form av lokaler och medarbetarnas kompetens inte fullt nyttjade, minskar det ekonomiska utrymmet för omprioriteringar. I syfte att nyttja stadsdelens lokalresurser mer effektivt har detaljplaneringen för ett nytt gruppboende och en dagverksamhet för personer med demenshandikapp påbörjats vid Skolörtens äldreboende. Om ambitionerna att erbjuda en ny grupp yngre äldre ett

gemensamhetsboende inte blir framgångsrikt, kommer förvaltningen återkomma till nämnden med förslag till andra åtgärder för att omstrukturera de tomma lägenheterna och minska kostnaderna för tomgångshyror.

Klargöra roller och uppdrag

Ansvarstagande för ekonomin inom äldreomsorgen är inte bara en fråga om välmotiverade prioriteringar. En minst lika viktig faktor är att det råder samsyn mellan olika intressenter om vad äldreomsorgen ska tillhandahålla. Konflikter mellan olika delar av organisationen och mellan de olika vårdgivare med bidrar till omfattande systembristkostnader. För att komma till rätta med dessa finns olika mötesformer etablerade mellan kommunen och landstinget, mellan myndighet och utförare. Tydliga riktlinjer, ett öppet samarbetsklimat och klargjorda roller ökar tryggheten hos den enskilde och minskar kostnaderna för organisationen. De utbildningsinsatser som genomförts och kommer att fortsätta både via Kompetensfonden, Kompetensstegen och andra externa finansiärer eller som arbetsplatsförlagd utbildning, syftar till att tydliggöra uppdraget i t.ex. kontaktmannaskapet och därmed minska missförstånd och konflikter.

Fortsatt systematisk uppföljning

Den ekonomiska uppföljningen har utvecklats och systematiserats. Verksamhetens controller har tagit fram dokument och arbetssätt som stödjer enhetschefernas och de biträdande enhetschefernas ekonomiuppföljning. Avdelningschefen och kontrollern träffar varje månad äldreomsorgens ledningspersonal enhet för enhet och går igenom prognoser, särskilda händelser och åtgärder för att ha verksamheten i ekonomisk och kvalitativ balans. Det är påtagligt hur en fungerande samverkan mellan ledningspersonal, hälso- och sjukvårdspersonal, vårdpersonal och övriga medarbetare inom enheterna samt myndigheten bidrar till en ekonomi i balans. Eftersom äldreomsorgen genomgår omfattande förändringar är en fortsatt systematisk uppföljning en mycket viktig stabiliserande faktor.

Deltagande i utvecklingsprojekt inriktade på ny teknik

Äldreomsorgsavdelningen är drivande i två större projekt med inriktning mot nyttjandet av ny teknik inom äldreomsorgen. Med tanke på de stora förändringar som förutses inom personalrekryteringsområdet är ny teknik som kan utveckla och trygga kommunikationen mellan människor en mycket angelägen uppgift. Det är dels en fråga och att utveckla den nya tekniken, dels att lära ut hur den ska användas. Äldreomsorgens personal har därför redan nu börja tänka i ny teknikanvändning för att kunna lära ut till äldre och anhöriga hur teknik kan bidra till förbättrad kommunikation och ökad kontroll/trygghet.

Mål för verksamheten

Staden ska enligt kommunfullmäktige ha en bra omsorg, vård och service för äldre, funktionshindrade och de mest utsatta som bygger på delaktighet, inflytande och respekt för den enskilde individen oavsett var i staden man bor:

- Livskvaliteten för de äldre inom vård- och omsorgsboenden samt för hemtjänstmottagare ska öka.
- Hemtjänsten ska utvecklas för att kunna möta ett ökat behov av vård- och omsorgsinsatser i det ordinära boendet.
- Utbildningsgraden ska öka bland medarbetarna.
- Fler anhöriga ska uppleva att de får ett bra stöd.

Nämndens mål för verksamheten syftar till att ge de äldre i stadsdelsområdet ökad livskvalitet, ett gott bemötande, delaktighet och inflytande:

Nämndens mål

...och deras uppföljning

Äldre erbjuds stimulans som främjar deras intellektuella, fysiska, psykiska och sociala förmågor.

I tertialrapport 2 och verksamhetsberättelse redovisas erbjudandenas karaktär och intensitet av dessa.

Äldre och anhöriga erbjuds regelbundna möten för att diskutera det som rör äldreomsorgens verksamhet.

I tertialrapport 2 och verksamhetsberättelse redovisas arbetsätt och frekvens av mötesverksamhet

Äldre och deras anhöriga ska känna sig nöjda med bemötandet i kontakterna med äldreomsorgen.

Enkätundersökning som redovisas i tertialrapport 2 och i verksamhetsberättelse.

Brukarinflytande

Lokal demokrati, delaktighet och inflytande sker genom olika kanaler där diskussioner och synpunkter förs fram och tas tillvara i samband med såväl äldreomsorgens övergripande utveckling som de olika enheternas. I det projekt som E-centret i Vällingby driver i samarbete med staden och förvaltningen kring ny teknik kommer TV:n att utvecklas till en ömsesidig kommunikationskanal, för det som kallas personaliserad kommunikation. Detta beskrivs närmare i avsnittet om ABC-staden under Stärkt näringsliv och arbetsmarknad.

Brukarnas inflytande sker genom lokala pensionärsrådet, förtroenderåden och matråden på de olika äldreboendena samt vid olika anhörgmöten. Vidare finns Äldregruppen i Hässelby, som samverkar med äldreomsorgen i olika frågor och sammanhang som rör äldre personer. Friskvårdscentrum har en projektgrupp med bred brukarrepresentation, i vilken alla förslag om verksamhetsutveckling och drift tas upp till diskussion.

Inom äldreomsorgens alla enheter tillämpas arbete med kontaktmannaskap och utvecklingen av detta fortsätter. Kontaktmannen ansvarar för att en arbetsplan upprättas efter brukarens individuella behov och önskemål. Genom nära samarbete med brukaren, anhöriga eller andra närstående, biståndshandläggare och sjukhus etc. skaffas viktig information för att säkerställa god omvårdnad. Ett syfte med kontaktmannaskapet är att utifrån brukarens inflytande kunna skapa en säker och trygg miljö i det egna hemmet.

Det lokala kultur- och föreningslivet

Inom äldreomsorgen är det angeläget att utveckla och starta samarbete med olika frivilligorganisationer dels för att kunna förmedla kontakt mellan brukare, anhöriga och frivilliga och dels för att stärka utbudet av olika aktiviteter för äldre. Trygghetsringning är en verksamhet som förvaltningen kommer att ta upp till diskussion med någon frivillig organisation, för att bedrivas inom ramen för de föreningsbidrag som förvaltningen ger. Förvaltningen kommer under år 2006 att öka anslaget från 100 tkr till 300 tkr för bidrag till ansökningar från frivilliga organisationer som erbjuder aktiviteter som kompletterar äldreomsorgens verksamhet.

Ett äldreboende har under hösten 2005 etablerat kontakt med en musikskola och en cirkusskola i stadsdelsområdet. Elever från skolorna har anordnat konserter och uppvisningar som varit mycket uppskattade bland de äldre. Sådana aktiviteter planeras även för år 2006.

Stadens handikappolitiska program

Inom äldreomsorgen är det ett naturligt sätt att arbeta med personer med funktionsnedsättningar och intentionerna i stadens handikappolitiska program tillämpas på olika sätt i det dagliga arbetet. Många av äldreomsorgens brukare omfattas av olika typer av funktionsnedsättningar som fysiska eller intellektuella skador eller sjukdomar, syn- eller hörselskador/sjukdomar, medicinska tillstånd eller psykiska sjukdomar. Ibland är funktionsnedsättningen övergående ibland bestående. Arbetssätt och metoder anpassas efter varje enskilds specifika behov och särskild vikt läggs vid bemötande och delaktighet.

Jämlikhet, integration och mångfald

Synen på åldrandet och de äldres förutsättningar att leva ett tryggt och värdigt liv är en viktig del i det dagliga arbetet inom äldreomsorgen. Det är viktigt att de anställda även får kunskap om åldrandet ur ett kulturellt livsperspektiv för personer med olika etniska bakgrunder. Genom de levnadsbeskrivningar som kontaktpersonerna får fram från brukaren, dennes anhöriga eller andra närstående personer tas en arbetsplan fram utifrån den enskildes vanor och önskemål. Det kan vara t.ex. mat, sociala och kulturella intressen. Dessa uppgifter används sedan som en naturlig del i den dagliga vården och omsorgen, framförallt i de olika boendena och för personer med demenshandikapp.

För att motverka fördomar, rasism och diskriminerande strukturer hålls frågan ständigt aktuell på arbetsplatsträffar och i andra olika sammanhang på de olika enheterna inom äldreomsorgen.

Inom äldreomsorgen finns många anställda med bristande kunskaper i svenska språket. För att öka tryggheten, för såväl de anställda som de personer de ger vård och omsorg till i det dagliga arbetet, har förvaltningen ansökt om medel från Kompetensstegen för att genomföra verksamhetsanpassad språkundervisning.

Under förutsättning att medel beviljas från EFS-rådet, Växtkraft/Mål 3, kommer Skolörtens äldreboende att delta i ett mångfaldsprojekt tillsammans med några enheter inom hemtjänsten i Bromma stadsdelsförvaltning. Syftet med projektet är att tillvarata mångfald inom verksamheten. Projektet är beräknat att kunna starta under november 2005 och kommer att pågå under ett år.

Stadens miljöprogram

I stadens miljöprogram gäller att 15 % av livsmedelsinköpen ska vara ekologiskt framtagna. I äldreomsorgen kommer de, som handlar mat till enheterna, att arbeta för att uppnå detta mål. Vidare kommer varje enhet att arbeta för en bättre miljö, genom att i de lokala verksamhetsplanerna formulera ytterligare minst ett åtagande som svarar mot något av de sex målen i miljöprogrammet.

Dokumentationssystem

Enligt beslut i Kommunstyrelsen har kompetensfonden upphandlat ett stadsgemensamt dokumentationssystem inom hälso- och sjukvården (Procapita HSL). Förvaltningen ingår i den referensgrupp som arbetar med att anpassa systemet till Stockholms stads förhållanden och arbetssätt. Förvaltningen har utsett två projektledare som lokalt kommer att arbeta med införandet. Under våren 2006 kommer systemet att kopplas samman med Paraplysystemet och ParaSoL, som är en vidareutveckling av paraplysystemet och ett verktyg för den socia-

la dokumentationen. Avsikten är att dokumentationssystemet successivt ska införas och tas i drift i stadsdelarna under hösten 2006.

Livskvalitet

Stadsdelsnämnderna ska

- Utforma insatserna i samråd med den äldre så att de har hög kontinuitet vad gäller personal, tid och omsorg.
- Förbättra livskvaliteten genom att ge äldre möjlighet till regelbunden utevistelse och erbjuda kulturella upplevelser.
- Förbättra livskvaliteten genom att tillse att maten är vällagad och näringsriktig samt att matsituationen är inbjudande.
- Förbättra livskvaliteten genom att utse en kontaktman till alla som har insatser från äldreomsorgen.
- Samverka med frivillig- och äldreorganisationer.

Begreppet livskvalitet är varje enskild individs uppfattning och förväntningar om vad man kan få ut i kontakt med omvärlden. Inom äldreomsorgens ledning finns en samstämmig uppfattning om att detta är den viktigaste utgångspunkten för att utforma arbetssätt för det professionella bemötandet. Biståndshandläggarna kommer att tydliggöra behovet *sociala insatser* i sina utredningar och bedöma på vilket sätt dessa behov ska kunna tillgodoses så att en skälig levnadsnivå i socialtjänstlagens mening kan uppnås.

Möjlighet till *regelbunden utevistelse* ges till de äldre inom hemtjänsten som beviljats denna insats. På äldreboendena och dagverksamheterna erbjuds möjlighet till utevistelse bl.a. genom promenader, vistelse på balkong, uteplats eller i trädgård. Beroende på dagsformen eller om vädret inte är det bästa eller av andra skäl säger många äldre nej till utevistelse. Det är viktigt att öka kunskapen hos personalen kring hur man ska hantera ett nej från den enskilde så att de inte oreflekterat accepterar att en person gång på gång tackar nej till erbjudande om utevistelse, social samvaro eller aktiviteter. I de individuella arbetsplanerna ska det framgå vad den enskilde själv önskar och utifrån det ska personalen dokumentera avvikelser om den enskilde t.ex. inte vill gå ut eller delta i aktiviteter.

Vällagad mat och måltidsstunderna är viktiga för att ge de äldre en god livskvalitet. Det ska finnas möjlighet att välja mellan flera rätter och maten ska vara näringsriktig. Under 2006 kommer förvaltningen att särskilt uppmärksamma kostfrågorna med information och utbildning till vårdpersonalen om maten och måltidernas betydelse för de äldres välbefinnande. Förvaltningen avser att ta hjälp av kostinformatör och dietist från stadens kostenhet för att lägga upp ett program kring dessa frågor. Nuvarande avtal med kostleverantörer vid de olika äldreboende upphör under våren. Ny upphandling kommer att påbörjas med bl.a. krav på att kosten skall vara av god kvalitet, d.v.s. vara näringsriktig, se aptitlig ut och vara välsmakande.

I alla verksamheter tillämpas *kontaktmannaskap* och individuella arbetsplaner ska upprättas. *Trygghetsringning* är en verksamhet som förvaltningen kommer att ta upp till diskussion med någon frivillig organisation, för att bedrivas inom ramen för de föreningsbidrag som förvaltningen ger.

Hemtjänst

Stadsdelsnämnderna ska

- verka för att hemtjänsten utvecklas för att kunna möta en ökad efterfrågan på hemtjänst och för att kunna hantera mer komplexa vårdbehov.
- verka för att vaktmästarservice inrättas som en uppsökande och förebyggande verksamhet.

Utvecklingen av den *privata hemtjänsten* inom Kundvalsmodellen sker i samband med de krav som ställs i upphandlingen och i kontakten med biståndshandläggarenheten.

Organisation av den kommunala hemtjänsten

En väl fungerande hemtjänst är grunden för att äldre ska kunna bo kvar i sin bostad. Alla som har hemtjänst ska känna sig trygga med den vård och omsorg som ges i hemmet. Allt fler äldre med omfattande vård- och omsorgsbehov får sina behov tillgodosedda i hemmet. Det ställer ökade krav på hemtjänstens organisation i form av nya arbetsformer, ökad spetskompetens och nyttjande av teknik för att underlätta arbetet inom vården. Samarbetet med landstinget blir allt viktigare i det dagliga omsorgsarbetet. Organisationen har stabiliserats efter att tre nya biträdande enhetschefer anställts under våren 2005. Kontinuiteten och möjligheten till utveckling har därefter stärkts i de tre hemtjänstgrupperna.

Direkthandledning och anhörigstöd

Inom ramen för Kompetensfonden har Hässelby-Vällingby, Bromma och Östermalms stadsdelsförvaltningar tillsammans med Stiftelsen Silviahemmet under hösten 2005 påbörjat projektet ”Direkthandledning och anhörigstöd – metodutveckling för att utveckla hemtjänstens arbete med demenssjuka. Projektet pågår till och med augusti 2006 och syftar till att öka livskvaliteten för demenssjuka som bor kvar hemma och för deras anhöriga. Detta görs genom att sprida specialistkunskap genom Silviahemmets välutvecklade metoder för kunskapsförmedling inom demensområdet till personal i hemtjänsten.

Paramedicinsk direkthandledning

Utifrån ett arbetsmiljöperspektiv har hemtjänsten tillgång till sjukgymnast och arbetsterapeut som ger personalen handledning i de äldres hem. Detta för att tydliggöra den enskilda medarbetarens stora ansvar i sitt ensamarbete i det enskilda hemmet.

Vaktmästarservice

I den kommunala hemtjänsten finns ett stort intresse av att anställa en vaktmästare för att ge service till äldre som en uppsökande och förebyggande verksamhet. Förvaltningen överväger former för detta och emotser de kommuncentrala anvisningar och regelverk som utarbetas kring denna funktion.

Hemma med IT

I Hässelby-Vällingby pågår två projekt som stödjer kvarboende i ordinärt boende med stöd av ny teknik. *Hemma med IT* hålls ihop av Hjälpmedelsinstitutet med finansiering av Allmänna Arvsfonden. Staden representeras av Svenska Bostäder och Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning. Dessutom ingår kommunerna Hudiksvall och Tierp. Hemtjänsten i Vällingby har redan idag via sin larmgrupp en särskild kompetens kring hur tekniken fungerar i äldres liv. De kommer framöver att inneha en nyckelfunktion för att kunna garantera

ra hög driftssäkerhet i de installationer, som kan komma att göras som ett resultat av projektet. Under 2006 kommer hemtjänsten därför att involveras mera i projektet.

TV:n som kommunikationskanal

E-centret i Vällingby startade som arena för teknik- och infrastrukturutveckling i samband med omdaning av Vällingby Centrum. Verksamheten tar sin utgångspunkt i två fenomen som kan skönjas inom IT-utvecklingsområdet. Det ena är att det håller på att uppstå en ”digital klyfta” mellan dem som har tillgång till och använder dator och de grupper som inte har den möjligheten. Det andra är att bredbandslösningen gör det möjligt att samordna digitala informations- och kommunikationskanalerna mellan medborgare, organisationer och företag. E-centret har inriktat sitt utvecklingskunnande mot bredbands TV. TV-apparaten är och kommer att vara ”var mans egendom”. Genom ny teknik kommer TV:n att utvecklas till en ömsesidig kommunikationskanal, för det som kallas personaliserad kommunikation. Som all ny teknik kommer den att behöva införas med pedagogiskt stöd. För gruppen äldre är hemtjänstpersonal en grupp, som på ett naturligt sätt skulle kunna bidra med ett sådant stöd. För att det ska vara möjligt behöver riktlinjerna för biståndsbedömning anpassas till teknikutvecklingen. Andra tänkbara aktörer är hjälpmedelsförskrivare, bostadsanpassare eller stödpersoner från bostadsbolagen. Kamratstöd kan komma att ges även från organisationer såsom Seniornet som inriktar sig på att stimulera och ta tillvara människors teknikintresse. Samtliga dessa aktörer är därför kopplade till projekten.

Nya samarbetsformer

Tanken bakom samverkansprojektet *Hässelgården* är få en mötesplats där olika aspekter på äldre personers livsvillkor framförs och delas av olika aktörer. Ett särskilt ansvar ligger på stadsdelsnämnden och de verksamheter som har ett kommunalt uppdrag och landstinget via den vårdgivare som får uppdraget att driva äldrevårdscentralen inom Hässelgården.

Ett stort ansvar ligger också på medborgarna i stadsdelen att engagera sig i och delta i diskussioner om de samhällsliga utmaningar, som enligt många bedömare finns kopplade till den äldre befolkningens villkor. Inom Hässelby stadsdelsområde finns ett upparbetat lokalt engagemang hos befolkningen, som också hittat delvis nya former via stadsdelsförnyelseprojektet. *Friskvårdscentrum* är ett exempel på en sådan verksamhet, som har både politisk förankring och medborgarstöd bland de äldre och deras föreningar. För Micasa Fastigheter i Stockholm AB är Hässelgården ett projekt som på många sätt väl stämmer överens med företagets nyformulerade affärsidé att ”...erbjuder ett attraktivt och anpassat boende för människor i Stockholms stad i behov av stöd och trygghet”.

Projektet Hässelgården leds av en ledningsgrupp med representanter från landstingets Beställare Vård, stadsdelsförvaltningens äldreomsorgsavdelning och Micasa. Under första delen av år 2006 kommer mycket aktiviteter vara inriktade på byggnationen av *äldrevårdscentralen*. Formerna för samverkan kommer att börja utvecklas när det är klart vilken vårdgivare som får uppdraget att driva äldrevårdscentralen. Samarbete sker mellan de olika organisationernas informatörer. En lokal projektledare kommer att finnas tillgänglig för att hålla ihop de aktiviteter som kommer att förekomma i Hässelgården och ge aktuell information till boende, anhöriga och andra intressenter i huset.

Vård- och omsorgsboende

Stadsdelsnämnderna ska

- under 2006 justera äldreboendeplanerna
- i samarbete med kommunstyrelsen bevaka olika etniska gruppers behov av hemtjänst och vård- och omsorgsboende.

Boendeplanering

Äldreomsorgen ska under år 2006 tillsammans med övriga stadsdelar i Västerort uppdatera och justera gällande äldreboendeplan. Sedan några år tillbaka pågår ett gemensamt planeringsarbete i Hässelby-Vällingby och Bromma stadsdelsförvaltningar med att se över resurser och behov av äldreboenden i de båda stadsdelsområdena. Den äldre befolkningen förväntas minska i Bromma medan den ökar i Hässelby-Vällingby. Eventuell nyproduktion kan behövas men bör noga övervägas. Båda stadsdelarna nyttjar i relativt stor omfattning både kommunala och privata enheter utanför stadsdelarna.

För att redan idag klara ökningen av efterfrågan på boende för personer med demens och varierande av sjukhemsutnyttjande samarbetar förvaltningen med och köper medvetet platser från Bromma stadsdelsförvaltning.

Gruppboenden

För att kunna tillgodose behovet av gruppboenden för personer med demenshandikapp beslutade nämnden i verksamhetsplanen för år 2005 att omvandla ett hus på Edelundavägen inom Skolörtens äldreboende till gruppboende med 16-18 lägenheter. Då detta inte kunnat genomföras under året avser förvaltningen att genomföra denna omstrukturering under år 2006. Det fåtal personer som bor i huset behöver då evakueras och kan erbjudas servicehuslägenheter i annan del av äldreboendet.

Biståndsbedömd dagverksamhet

För att personer med demenshandikapp ska kunna bo kvar i ordinärt boende ökar behovet av platser för biståndsbedömd dagverksamhet. Många av dessa personer får hjälp av anhörig som behöver avlastning för att orka med att sköta den sjuke. Förvaltningen har undersökt och funnit att möjligheterna att öppna ytterligare platser i dagverksamhet för dementa personer finns i lokaler inom Skolörtens äldreboende.

Gemensamhetsboende för yngre äldre

Förvaltningen har påbörjat diskussioner om att erbjuda en ny grupp yngre äldre personer ett gemensamhetsboende i tomma servicehuslägenheter på Skolörtens äldreboende. Den grupp som avses är personer runt 65 år som har svårt att klara ett ordinärt boende.

En sund syn på hälso- och sjukvård – viktigt för livskvalitén

Tanken med Ädelreformen var att avhospitalisera äldreomsorgen och inrikta den mot god omvårdnad. Hälso- och sjukvårdsinsatser skulle i samverkan med sociala insatser skapa en livssituation med innehåll för äldre med behov av omhändertagande dygnet runt. En mer sund syn på äldres hälso- och sjukvårdsbehov skulle etableras. Det skulle vara möjligt att avsluta sitt liv i en mer socialt omhändertagande miljö än vad ett sjukhus erbjuder.

Utvecklingen har inte varit så tydlig och förutsägbar som många hade trott. Förvaltningen försöker på olika sätt förstå och möta denna förändring. Planeringsförutsättningarna ser annorlunda ut mot bara för 6-7 år sedan. Framför allt har synen på bostaden, som en del av omvårdnaden förändrats. På ett särskilt boende får den enskilde tillgång till en bostad via ett biståndsbeslut. Förutom bostaden ingår allmänna omvårdnadsinsatser och hälso- och sjukvårdsinsatser. Trots att det är fråga om öppenvårdsinsatser får de karaktären av ”sluten vård” eftersom den ges i ett hus som benämns ”särskilt boende”. Närheten till insatserna och att de är avgiftsfria, gör att en bostad i ett särskilt boende inte går att jämföra med en bostad i ordinarie bestånd.

Eftersom både allmän bostadsstandard och vård i form av hemtjänst och hemsjukvård utvecklats har möjligheterna att utföra insatser på en lägre omhändertagandenivå, ökat avsevärt. Detta har lett till att många av dem som idag beviljas särskilt boende har omfattande medicinska insatser vilket också präglar den dagliga verksamheten. Förvaltningen kommer tillsammans med medicinskt ansvarig sjuksköterska att arbeta för en sund syn på hälso- och sjukvårdsinsatserna i stadsdelens särskilda boenden och ta stöd i detta arbete av tillsynsmyndigheterna.

Anhörigstöd

Det är angeläget att ge stöd och avlastning till anhöriga som vårdar närstående i hemmet. Olika former av avlastning beviljas för att underlätta arbetet för anhöriga. Det sker i form av garanterad rätt till avlösning minst fyra timmar per vecka och/eller dagverksamhet, korttidsboende och hemvårdsbidrag. Vidare kan anhörig anställas för att specifikt ge beviljad vård och omsorg till en närstående. För att kunna stödja fler anhöriga planerar äldreomsorgen att öka antalet biståndsbedömda dagvårdsplatser med 12–14 platser på Skolörtens äldreboende.

Ett av målen i projektet *Direkthandledning och anhörigstöd* är att ge anhöriga till demenssjuka personer stöd i form av mer kompetent hemtjänstpersonal, information om sjukdomen, om de avlastningsmöjligheter som finns och om vilken annan hjälp som finns att få mm. Anhörigcirklar är planerade att genomföras av vårdpersonal med stöd från Silviahemmet.

Uppsökande verksamhet

En anställd har på deltid under år 2005, bedrivit uppsökande verksamhet bland makar / samboende som fyllt 80 år. Under 2006 fortsätter denna verksamhet i samma omfattning med målgruppen ensamstående som under året fyller 80 år.

Som ett komplement till den uppsökande verksamheten planerar gruppen biståndshandläggare att genomföra ännu en s.k. *äldreomsorgsdag* under hösten. Erfarenheterna från den informationsdag som arrangerades hösten 2005 kommer att ligga som grund för den information som är viktig att ge för att de äldre ska få kunskap om var, när och hur man går tillväga för att ansöka om hjälp och stöd från äldreomsorgen den dag man behöver.

Kompetensutveckling och rekrytering

Stadsdelsnämnderna ska

- Verka för att långsiktigt klara personalförsörjningen genom att t.ex. knyta starkare band till olika utbildningsanordnare.
- Säkra kvaliteten genom att öka medarbetarnas kompetens och utbildningsgrad.

Kompetensfondens utvecklingsinsatser för olika yrkesgrupper inom äldreomsorgen pågår t.o.m. december 2006. Det gäller främst grund- och fortsättningsutbildningar för vårdbiträden. Vidare erbjuds olika högskoleutbildningar (5 poäng) för chefer, biståndshandläggare, sjuksköterskor, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, undersköterskor och vårdbiträden. Varje chef ansvarar för att individuell kompetensplanering sker. Anmälningar till olika kurser sker utifrån de behov som respektive enhet har.

Förutom de utbildningar som beskrivits kommer internutbildningar att genomföras på de olika enheterna. De teman som ska behandlas är t.ex. etik och bemötande, hygien, dokumentation, nutrition, larm och brandsäkerhet.

Projektet *Direkthandledning och anhörigstöd – metodutveckling för att utveckla hemtjänstens arbete med demenssjuka* drivs genom Stiftelsen Silviahemmet. Ett syfte med projektet är att testa om metoden direkthandledning fungerar som en effektiv metod för kompetensutveckling. Metoden direkthandledning är outvecklad inom området men bör kunna ge goda möjligheter till kunskapsutveckling för personal inom hemtjänsten.

För att stärka biståndshandläggarnas yrkesroll och därmed öka den professionella hållningen gentemot brukarna planerar gruppen att påbörja handledning under våren.

Förvaltningen har ansökt om stöd från Kompetensstegen till kvalitets- och kompetensutveckling inom äldreomsorgen. Om medel beviljas kan de olika aktiviteterna påbörjas under våren 2006. De aktiviteter som ansökts är dels riktade till biståndshandläggare i samverkan med landstingets geriatrik och vårdpersonal enligt följande:

- Att tydliggöra huvudmännens ansvarsområde för den äldre kring vårdplanering.
- Verksamhetsnära, verksamhetsanpassade internutbildningar för personal inom äldreomsorgen.
- Vårdsvenska för personal med behov av språkstöd.

Samverkan med landstinget

I arbetet med Hässelgården sker en organiserad samverkan med landstingets beställare på såväl politisk som tjänstemannanivå. Det beskrivs ovan i avsnittet *Nya samarbetsformer*. Därutöver bedrivs samverkan kring frågor som rör hälso- och sjukvård som en viktig del för att de äldres vård och omsorg ska kunna ske på ett effektivt och tryggt sätt.

Utifrån principen att vårdkedjan börjar och slutar i hemmet sker ständig samverkan mellan äldreomsorgen, Brommageriatriken, S:t Görans sjukhus och primärvården. Regelbundna vårdsamråd hålls i äldreboendena två gånger per termin. I vårdsamråden deltar chefer, sjuksköterskor, arbetsterapeuter, sjukgymnaster, biståndshandläggare, medicinskt ansvarig sjuksköterska och läkare. Dessutom sker samverkan mellan hemtjänsten och primärvårdens distriktssköterskor. Då brukarens bästa alltid står i centrum måste samarbetet med landstinget upprätthållas kontinuerligt för att stärka vårdkedjan.

Omsorg om personer med funktionsnedsättning

Verksamhetsområdet omfattar bistånd för personer med fysisk funktionsnedsättningar, personer med utvecklingsstörning, autism, autismliknande tillstånd och förvärvad hjärnskada i vuxen ålder.

Insatserna är personlig assistans, ledsagarservice, kontaktperson, avlösarservice, korttidsboende, växelvård, anhörigavlastning, korttidsvistelse, korttidstillsyn för ungdomar över 12 år, boende med särskild service för barn, ungdomar och vuxna, boende i särskilda boendeformer, familjehem, daglig verksamhet, dagvård, hemtjänst, trygghetslarm, hemvårdsbidrag och kommunalt bostadsbidrag för handikappade. Även färdtjänst och riksfärdtjänst ingår.

Budget år 2006 mnkr	Prognos 2005	Budget 2006
Hemtjänst m.m.	6,1	5,9
Avlösning, ledsagning, kontaktsatser	6,3	6,5
Personlig assistans	49,9	50,0
Daglig verksamhet m.m.	42,0	42,4
Korttidstillsyn (ungdomar över 12 år)	5,2	5,2
Barn- & ungdomsboende	33,4	32,3
Vuxenboende m.m.	81,3	83,7
Övrigt (KBH, riksfärdtjänst m.m.)	1,8	1,8
Myndighetsutövning och ledning	9,3	9,4
S:a kostnader	235,3	237,2
Bidrag (försäkringskassan för LASS 20 tim)	25,0	25,0
Intäkter för såld verksamhet	15,2	15,0
Övriga intäkter	6,0	6,2
S:a Intäkter	46,2	46,2
Nettokostnad	189,1	191,0

För 2005 och 2006 har beaktats de ändringar som beräknas utifrån mätning av prestationer hösten 2005 (budgettillägg 9,7 mnkr för faktiska kostnader i nivå 16 har exkluderats). Omslutningsökningar är inräknade för personlig assistans enligt LASS, försäljning av daglig verksamhet m.m. samt avgifter m.m. I [bilaga 4](#) redovisas interna ersättningar till utförande enheter och priser vid extern försäljning för år 2006.

Handikappolitiska programmet

En grundläggande princip i det handikappolitiska programmet är att alla människor är olika men har samma värde. Människor med olika funktionsnedsättningar har olika behov och olika förutsättningar. En del av oss har särskilda behov och speciella förutsättningar och behöver mer för att få lika mycket. Handikappaspekten ska därför vara en naturlig och integrerad del av det vardagliga arbetet. Särskild vikt läggs vid bemötande, delaktighet, inflytande, kommunikation och personalens kompetens.

Mål för omsorgen om personer med funktionsnedsättning

- Alla verksamheter ska ha arbetsmetoder där brukarna är delaktiga och kan påverka sin livssituation
- Myndighetsutövningen ska utformas på ett sätt som medför att brukarnas inflytande och delaktighet över utformningen av biståndet ökar.
- Alla som har kontakt med avdelningen ska känna att de bemöts på ett respektfullt sätt.

Information om möjligheten till individuell plan enligt LSS:

I samband med nya ansökningar, omprövningar av beslut och på anhörig/närstående träffar informerar biståndshandläggarna om möjligheten till individuell plan enligt LSS.

Forum för brukarinflytande:

Alla brukare är delaktiga i den individuella planeringen genom t.ex. stöd och serviceplaner. Beroende på brukarnas förmåga att vara delaktiga, ska det på varje verksamhet finnas forum där brukarna har inflytande och kan påverka verksamhetens gemensamma planering. Brukare och/eller närstående har haft möjlighet att ha synpunkter på verksamhetens förslag till kvalitetsgaranti.

Gemensamma närståendemöten:

Förvaltningen avser att en gång per år bjuda in närstående till brukare som bor i stadsdelens gruppboheter för diskussioner omkring olika teman.

Kommunikation:

För att ge brukare ökade möjligheter att besvara och uttrycka hur kvalitén uppfattas, kommer ett datoriserat enkätverktyg för daglig verksamhet (Pict-O-Stat) att introduceras. Verktyget kan anpassas till olika nivåer av funktionsnedsättning, vilket medför att fler brukare kan bli delaktiga vid uppföljningar.

Utflyttad verksamhet inom daglig verksamhet:

Inom daglig verksamhet pågår arbete för att skapa fler arbetsplatser utanför daglig verksamhet, s.k. utflyttad verksamhet. En brukare eller en grupp brukare arbetar utanför den dagliga verksamheten med varierat stöd av personal från den dagliga verksamheten. Mer utflyttad verksamhet medför en större variation av arbetsplatser. Exempel på utflyttad verksamhet är parkarbete och caféverksamhet.

Hemtjänst i assistansliknande form:

Idag köps dessa tjänster från förvaltningens äldreomsorgsavdelning samt från privata utförare. Inför 2006 planeras att även erbjuda brukarna insatserna i regi av avdelningen för omsorg om funktionshindrade. Kompetensen om olika funktionsnedsättningar behöver nämligen öka inom denna yrkesgrupp. Då brukarna är personer under 65 år och avdelningen har både personliga assistenter och ledsagare, som alla har likartade arbetsuppgifter, blir det lättare att även erbjuda utbildning och fortbildning till personal som arbetar med insatsen hemtjänst i assistansliknande form.

Tillgodose brukarnas behov av tekniska hjälpmedel:

All personal ska arbeta för att underlätta brukarnas användning av funktionskompenserande (tekniska) hjälpmedel. Ett regelbundet samarbete med Landstingets habiliteringscenter är viktigt för att tillgodose brukarnas behov av hjälpmedel. Personalen kommer även i fortsättningen att hålla sig uppdaterad om utvecklingen av hjälpmedel.

Dagverksamhet för yngre dementa:

Behovet av dagverksamhet för yngre dementa har ökat. Inventering pågår av behov och ekonomiska förutsättningar för att starta dagverksamhet för yngre dementa.

Utflyktsverksamhet sommaren 2006:

Under en sommarperiod kommer intresserade brukare i stadsdelens gruppboendestäder erbjudas att delta i gemensamt anordnad utflyktsverksamhet. En minibuss hyrs för ändamålet. Utflyktsmålen kommer att planeras utifrån brukarnas önskemål.

Om- och nybyggnation av gruppboendestäder samt alternativa boende- och stödformer i staden

Två arbetsgrupper som arbetar med planering av gruppboendestäder. Den ena med att ta fram en långsiktig lokalplan, där behovet av boendestäder ska beskrivas under en längre tidsperiod, den andra för att utifrån erfarenhet diskutera fram hur stadsdelens gruppboendestäder ska utformas och anpassas till behoven för att ge de bästa förutsättningarna för en bra omsorg med hög kvalitet. Förvaltningen avser att bjuda in närstående och/eller anhöriga till brukare som bor i gruppboendestäderna för att diskutera hur kommande behov av boenden ser ut och hur behoven kan tillfredsställas.

Nya samarbetsformer

Samarbetet fortsätter kring barn och ungdomar med svårigheter som kräver insatser från både Kommun och Landsting i enlighet med BUS-utredningens intentioner. Dessa barn har särskilda behov av stöd, omvårdnad, medicinsk respektive psykosocial vård/ behandling och pedagogiskt stöd vilket kräver samarbete.

Medarbetarna

I enlighet med samverkansavtalet arbetar förvaltningen fortlöpande med följande mål:

- Minst 50% av medarbetarna får utbildning/fortbildning kring omsorg om funktionshindrade/etniska kulturer.
- Alla verksamheter vidtar åtgärder som medför att sjukfrånvaron minskar.
- Alla verksamheter arbetar fram former för ett systematiskt utvecklingsarbete som bygger på medarbetarnas inflytande och delaktighet.
- Alla verksamheter arbetar fram arbetssätt och rutiner för ekonomisk uppföljning så att verksamheten drivs utifrån de givna ekonomiska ramarna.

Lys, kompa, funka:

Inom ramen för kompetensfonden driver staden projektet Lys Kompa Funka. Ett stort utbud av utbildningar/fortbildningar erbjuds avdelningens medarbetare. Verksamheterna uppmuntras att delta i utbildningar/fortbildningar anordnade inom projektet.

Introduktion av nya medarbetare:

I introduktionen för nya medarbetare ingår bl.a. information om Lagen om särskilt stöd till vissa funktionshindrade (LSS).

Kompetensplaner:

Alla verksamheter ska inventera/revidera utbildningsbehoven och upprätta kompetensplan med en genomförandeplan. En långsiktig utbildningsplanering ska bidra till att personalförsörjningen säkras, att medarbetarna får adekvat utbildning för sina arbetsuppgifter vilket medför en högre kompetensnivå.

Hot och våld:

Uppföljning av tidigare genomförda utbildningsinsatser omkring hot och våld på arbetet och bemötande kommer att genomföras.

Omvärldsbevakning:

För att inspirera till fortsatt utveckling inom verksamhetsområdet har en av avdelningens enhetschefer i uppdrag att bevaka nya forskningsprojekt, rapporter etc. och att informera avdelningens ledningsgrupp.

Stadsdelen som attraktiv arbetsgivare

- Alla verksamheter arbetar aktivt för att ta emot elever och praktikanter.

På verksamheterna har man kontakt med olika skolor för att få praktikanter samt deltar i förvaltningens lärlingsprojekt.

På verksamheterna är intresset stort för *årsarbetstid*. Syftet är att skapa en attraktiv arbetsplats, att kunna rekrytera och behålla medarbetare, effektivare schemaläggning där personalen ska kunna påverka sin arbetstid. Målet är att minska personalomsättningen, öka flexibiliteten i schemaläggningen, öka sysselsättningsgraden till fler heltider, minska sjukfrånvaron och minska personalkostnaderna. I början av 2006 ska personalen få utbildning och därefter planeras årsarbetstid att införas på någon/några verksamheter.

Avdelningens utvecklingsarbete ska präglas av ständiga förbättringar, där varje verksamhet planerar, genomför och följer upp sitt arbete. Avdelningen ska vara en lärande organisation där goda exempel lyfts fram och sprids i organisationen och att varje år ha minst en verksamhet som är nominerad till stadens kvalitetsutmärkelse. Avdelningens *kvalitetsmöten*, två per termin, är forum för enhetschefer och biträdande enhetschefer att få information och möjlighet att diskutera kvalitets- och utvecklingsfrågor.

Samordning mellan närliggande gruppbestäder med samma biträdande enhetschef medför större möjligheter till ökad sysselsättningsgrad.

Mot diskriminering

Stadsdelsnämnden har givit förvaltningen i uppdrag att söka finansiering för genomförande av *skolprojektet* samt att fortsätta planera projektet (maj 2005). Projektet planeras att genomföras tillsammans med en av stadsdelens skolor och ska pågå under sju år. Syftet är att förändra attityder och värderingar mot personer med utvecklingsstörning samt att i framtiden rekrytera kompetent personal för att ge personer med utvecklingsstörning det stöd och den service de behöver för att kunna leva som andra och garantera dem en bibehållen välfärd.

Stadens miljöprogram

- Alla verksamheter ska formulera ett åtagande utifrån ett av Stockholms miljömål.

De flesta verksamheter har *miljöombud* med särskilt ansvar för miljöarbetet på sin verksamhet. Stadens miljöprogram ska integreras i arbetet på alla verksamheter. Chefernas kunskaper om stadens miljöprogram ska öka och miljöarbetet på verksamheterna ska utvecklas.

Uppföljning av målen

Alla brukare ska ha en bra omsorg vård och service. För att säkerställa kvaliteten krävs regelbunden och systematisk uppföljning av målen för verksamhetsområdet.

<i>Tid</i>	<i>Metod</i>	<i>Syfte</i>
Nov-dec	Bedömning av verksamheternas verksamhetsplaner 2006.	Bedöma trovärdigheten i verksamheternas verksamhetsplaner för att säkerställa god kvalitet, god miljö och effektiv användning av resurserna inom fastställda ramar. Genom en systematisk granskning av verksamheterna framgår det bl.a. vilka utvecklingsområden som bör prioriteras inom en verksamheten.
Feb-april	ILS-besök	Varje verksamhet får besök av bl.a. avdelningschefen, utvecklingssekreteraren och budgethandläggaren. Verksamhetens ekonomiska läge, kvalitetsarbete och miljöarbete följs upp utifrån en dagordning. Dialogen kommer att utgå från kvalitetsutmärkelsens utvärderingsfrågor. Minnesanteckningar förs.
Juni	Enkät	Nämndens mål för verksamhetsområdet följs upp. Målen följs upp i syfte att bedöma om arbetet med att uppfylla verksamhetens åtagandena har påbörjats och/eller om det finns en trovärdig planering för arbetet. Strategiskt viktiga frågor ställs t.ex. inför kommande års planering och/eller för att följa upp att olika åligganden har genomförts.
December	Verksamhetsberättelse/ Bokslut	Alla verksamheter skriver en verksamhetsberättelse / bokslut, där fokus ligger på resultat. Verksamheten ska redovisa det ekonomiska resultatet samt resultatet av uppföljningen av verksamhetens åtaganden, hur man kommit fram till resultatet samt en kortfattad analys av resultatet.
Ekonomisk uppföljning	<u>Verksamhetsnivå</u> : Bl.a. APT <u>Bitr. enhetschef</u> : Bitr. enhetschefen informerar enhetschefen varje månad. <u>Enhetsnivå</u> : Enhetschefen informerar avdelningschefen varje mån. <u>Avdelningsnivå</u> : Avdelningschefen informerar stadsdelsdir. varje mån. <u>Nämndnivå</u> : Nämnden får ekonomisk månadsrapport.	Bedriva en god ekonomi och säkra den ekonomiska uppföljningen.

Individ- och familjeomsorg - vuxna inklusive social-psykiatri

Verksamhetsområdet omfattar insatser för personer med missbruksproblem (från 18 år), insatser för personer med varaktig psykisk funktionsnedsättning (20-64 år) samt insatser för personer utan hemmavarande barn med problem som gäller t.ex. våld i nära relationer, hemlöshet/utsatthet eller andra psykosociala problem (från 20 år):

- Insatser för personer med missbruk (enligt SoL, LVM och LVU) är öppenvårdsbehandling, stödboende eller heldygnsvård.
- Insatser vid våld i nära relationer, hemlöshet/utsatthet eller andra psykosociala problem är bl.a. förändringsinriktade samtal, stödboende, skyddat boende och boendeplanering.
- Insatser i socialpsykiatri (enligt SoL och LSS) är boendestöd, sysselsättning och fritid, hemtjänst, hemtjänst i assistansliknande form, social kontaktperson, personlig assistent, ledsagning, hemvårdsbidrag, boende i särskilda boendeformer samt boende på HVB-hem.
- Verksamhetsområdet ansvarar för alla försöks- och träningslägenheter inom stadsdelsområdet.

Budget år 2006 mnkr	Prognos 2005	Budget 2006
<i>Gemensamt för verksamhetsområdet</i>	1,0	1,1
<i>Försöks-, tränings- och jourlägenheter</i>	4,2	4,4
<i>Insatser för vuxna med missbruk:</i>	18,3	19,1
Stödboende inkl härbärge		5,4
Vård enligt LVM och LVU		3,0
Behandlingshem, familjehemsvård m.m.		3,5
Myndighetsutövning och ledning		7,2
<i>Socialpsykiatri:</i>	49,3	49,0
Boende	11,8	13,1
Boendestöd, hemtjänst, ledsagning m.m.	9,3	8,7
Placeringar i hem för vård och boende m.m.	17,0	14,9
Sysselsättning och fritid	7,0	7,6
Myndighetsutövning, ledning m.m.	4,2	4,6
S:a kostnader	72,8	73,6
S:a intäkter	4,5	4,4
Netto	68,3	69,2

Insatserna för vuxna har hittills specificerats på annat sätt, varför jämförelseuppgifterna för år 2005 redovisas ospecificerade.

För 2005 har engångskostnader för vilka tillägg erhållits inte medräknats. I bilaga 4 redovisas interna ersättningar till utförande enheter.

Verksamhetsområdets ekonomiska förutsättningar

Stadens resursfördelningssystem har för socialpsykiatri förändrats och resulterar i ökad medeltilldelning för stadsdelsnämnden, något som träder i kraft fullt ut år 2007. För övriga vuxendelen har under 2005 kommunstyrelsen påbörjat en liknande översyn, som kommer att vara klar under nästa år. Verksamhetsområdet tillförs även för 2006 medel från andra verksamhetsområden inom stadsdelen.

År 2005 beräknas för socialpsykiatri ett underskott. Det beror på förändringar hos landstinget som påverkat behovet av boendeinsatser samt inflyttning av klienter med stora vårdbehov. Inom vuxnenheten har placeringskostnaderna ökat eftersom stadsdelen nu erbjuder bättre men dyrare boendialternativ för personer som bott på härbärgen under lång tid. De intensifierade insatserna för kvinnor som utsätts för våld i hemmet och hedersrelaterat våld medför ökade kostnader för skyddat boende.

Unga vuxna med missbruk prioriteras

Fr.o.m. 1 januari 2006 kommer målgruppen inom missbruksvården för vuxna att omfatta även 18-19-åringar. Dessa erbjuds tillsammans med landstingets beroendevård specialiserade missbruksutredningar och insatser. Missbruksvården kommer att prioritera arbetet med de unga vuxna. Behovet av stöd och kontakt för de äldre missbrukarna med låg förmåga att bryta med sitt missbruk tillgodoses alltmer genom träfflokalen Vistet. Detta frigör resurser som kan satsas på den ökande yngre gruppen. Verksamheten kommer även i år att ha viss fortsatt vakanshållning, men förändringen kan genomföras enligt genomförd arbetsmiljöanalys.

Kunskapsbaserat socialt arbete

Arbetet med att utveckla arbetsmetoderna för systematisk utvärdering i vardagen har kommit långt inom missbruksvården för vuxna. Det tvååriga projektet *ASI-Maps* har precis slutförts och en första rapport med resultat kommer att redovisas för Länsstyrelsen och Stadsdelsnämnden i början av 2006. För att kvalitetssäkra metoden omvandlas 0,5 socialsekreterare till 0,5 metodutvecklare, som också har rollen som utbildare inom ASI-Maps och ASI-net. Kunskaperna sprids till andra stadsdelar genom ett av Socialtjänstförvaltningens projekt, där Hässelby-Vällingby medverkar.

ASI betyder Addiction Severity Index (index på missbrukets svårighetsgrad). En intervju som används som utredningsinstrument främst inom missbrukarvård. Klienten svarar på frågor inom viktiga livsområden och gör en skattning över sitt hjälpbehov inom varje område. Även intervjuaren gör en skattning. MAPS (Monitoring Area and Phase System) är ett instrument som kan användas som komplettering till ASI. Här tar man vidare problemområdena från ASI och tar reda på var klienten befinner sig för att komma till en förändring. Används i utredning och för att göra behandlings- och arbetsplaner som utgår från klienten och där klienten kan vara med och påverka. ASI-net är ett datanätverks system som införts i paraplyet i alla vuxenärenden i hela staden. Här matar man in ASI-intervjuer och tar ut gruppstatistik. Man kan även få textsammanställningar, som kan användas som hjälp i utredningsarbetet.

Förvaltningen deltar, tillsammans med bl.a. FoU-enheten, i styrgruppen för projekt gällande *utbildning i kunskapsbaserat arbete* för handläggare och chefer inom stadens missbruksvård.

Socialpsykiatriska enhetens biståndshandläggare och chef deltar i ett pilotprojekt för att pröva en ny *utrednings-, bedömnings- och uppföljningsmetod – DUR* (Dokumentation Utvärdering Resultat). Syftet är att ta fram utredningsmaterial som ska användas av alla handläggare inom staden vid utredning och bedömning av insatser till psykiskt funktionshindrade. Metoden ska bidra till enhetligare bedömningar inom och mellan stadsdelarna vilket medför ökad rättssäkerhet. Den ska också ge brukaren större insyn i utredningsprocessen samt underlätta vid uppföljning och utvärdering av insatser.

Psykiatriprojektet som genomförts av Kompetensfonden rörde gemensam kompetensutveckling för socialtjänst och psykiatri. Satsningen kom främst att fokusera vad som kan åstadkommas genom förbättrad samverkan och ett utökat samarbete mellan kommun och landsting, främst för schizofreni och psykossnära sjukdomar. Under 2006 kommer den inventering som gjorts inom ramarna för Psykiatriprojektet att följas upp.

Socialpsykiatrien följer aktivt projektet *Socialpsykiatriskt kunskapscentrum*. Detta projekts mål är att lägga grunden för ett permanent kunskapscentrum i Stockholm inom det socialpsykiatriska området.

Åtgärder mot missbruk

Missbruksvården för vuxna drivs sedan många år som en integrerad mottagning tillsammans med landstingets beroendevård – *Hässelbymottagningen*. Vård och behandling sker i enlighet med stadens tobaks- alkohol- och narkotikaprogram (*STAN*). Under året planeras i samarbete med förvaltningens samordnare för drogförebyggande arbete ett närmare samarbete med primärvården i synnerhet kring unga vuxna (18-25) och för kvinnor i alla åldrar.

Grupper med särskilda behov:

- För *unga vuxna* är snabba reaktioner och insatser av stor betydelse. Ambitionen är att erbjuda vård och behandling i syfte att nå fullständig habilitering. Från 2006 kommer Hässelbymottagningens åldersgräns att ändras från 20 år till 18 år och arbetet med unga vuxna skall prioriteras.
- *Kvinnliga missbrukares* särskilda behov uppmärksammas vid valet av vård- och behandlingsinsatser. Metodutveckling pågår.
- *De anhöriga* skall erbjudas adekvat stöd och hjälp. Metoder utvecklas under 2006.
- I och med att tillgången till alkohol och narkotika ökar exponeras personer med psykisk störning mer än tidigare. Detta medför att *kombinationen missbruk och psykisk störning* ökar. För att utveckla arbetsmetoderna pågår under året Projekt Fokus med två utsedda Case Managers som kommer att följa upp en liten grupp klienter med komplexa vårdbehov. Arbetsmetoden bygger på evidensbaserad kunskap. Projektet drivs i samverkan med landstingets psykiatri och beroendevård samt Fri-vårdsmyndigheten och finansieras med statliga medel.
- I arbetet med *de tyngsta missbrukarna* är samarbete mellan myndigheter och internt mellan enheterna av största vikt. De olika aktörernas insatser dokumenteras i arbetsplaner och följas upp.
- *Missbrukare med HIV/Aids* ägnas särskild uppmärksamhet.
- Inom landstingets beroendevård erbjuds även *farmakologisk underhållsbehandling*, s.k. substitutionsbehandling (behandling med metadon eller subutex för vissa missbrukare, som inte klarar att bryta missbruket med andra metoder).
- Hässelbymottagningen fortsätter att uppmärksamma personer som gripits för ratt-onykterhet inom *Samverkan mot alkohol och droger i trafiken* (SMADIT-projektet).

Insatser för personer med psykiska funktionshinder

Nämnden fastställde i april 2005 ett *lokalt program för de socialpsykiatriska insatserna*. Programmet är en långsiktig planering och omfattar nuvarande boendialternativ i stadsdelen, organisationsförändringar och framtida utbyggnad av boenden. I ärendet redovisas också planeringen inom boendestöd, arbete och sysselsättning, fritidsinsatser, myndighetsutövning, personliga ombud och samverkan med landstinget.

I Hässelby-Vällingby finns utbyggda verksamheter *för sysselsättning och fritid* i form av Arbetscentrum och träfflokaler Kompassen och Lovisa. Nämnden köper också ett antal platser från Västerorts aktivitetscenter i Bromma och verkar för att verksamheterna samordnas med andra stadsdelsnämnder för att på sikt erbjuda den enskilde större valfrihet. Under 2006 kommer förvaltningen att se över möjligheten att hitta praktikplatser och en väg ut från sysselsättningsverksamheten för de personer som vill vidare.

I och med ett samarbete med landstingspsykiatrin kring de *unga, nyinsjuknade* kommer socialpsykiatrin i kontakt med personerna tidigare än förut. Den unga gruppen ställer andra krav på socialpsykiatrin med anpassade sysselsättningsinsatser, fritid och boendestöd.

Inom Hässelby-Vällingby finns *särskilda boenden, stödboenden och träningslägenheter*. I början av 2006 kompletteras nuvarande boendekedja med ett samlat stödboende i Hässelby Gård. Stödboendet kommer organisatoriskt att samordnas med Paradsängens särskilda boende och personalresurserna där ska ses över och utökas. Stödboendet kommer att erbjuda ett individuellt anpassat stöd och vid behov även andra tider än kontorstid. Det nya stödboendet planeras i samarbete med landstingspsykiatrin och leds av en projektledare som finansieras av särskilda statliga medel.

Arbetet med *hemflyttningar från HVB-hem* i landet fortskrider och är en förutsättning för att kostnaderna ska hållas inom budget. Vid nya placeringar prövas alltid delat kostnadsansvar med landstingspsykiatrin enligt gällande samverkansöverenskommelse.

Nämnden har tillsammans med åtta andra stadsdelar och landstinget inom Norra Stockholm Psykiatri fått statliga medel till att anställa två koordinatörer/samordnare som på uppdrag skall se över bl.a. samordning av insatser mellan stadsdelarna, lokaliseringar etc.

Hemlösa

Hässelby-Vällingby deltar i ett projekt som syftar till att minska antalet personer som blir långliggare på härbärgen p.g.a. det s.k. direktintaget. Två socialsekreterare har till uppgift att vissa kvällar och tidiga morgnar besöka stadens härbärgen för fältförlagd biståndsbedömning eller länkning till stadsdelen. Syftet är att dessa hemlösa skall få till stånd mer långsiktiga och ordnade boenden. Projektet kommer att medföra att en ökad andel av placeringsbudgeten för vuxna går till boendekostnader.

Nämnden har sedan många år en god uppfattning om de hemlösa personerna i stadsdelsområdet och deras individuella önskemål och behov. Det är ytterst få personer som lever som uteliggare. Även dessa personer är kända av socialsekreterarna. För ett litet antal personer med omfattande och långvarig alkoholproblematik skulle behövas ett *lågtröskelboende* i stadsdelen. Ett sådant är kostnadskrävande och ryms inte i budget. Avsikten är att återkomma i Tertialrapport 1 med en ny ansökan till Kommunstyrelsen om centrala medel.

Sedan 2004 drivs som stadsdelsförnyelseprojekt *träfflokalen/daghärbärg*et Vistet i Hässelby Gård. Där medverkar Svenska kyrkan och missionsförsamlingarna inom stadsdelsområdet. Vistet driver även uppsökande arbete i Vällingby centrum. Särskilda insatser riktas till de kvinnliga hemlösa missbrukarna. Verksamheten planeras efter projekttidens slut att permanentas och skulle kunna samordnas med ett eventuellt lågtröskelboende. Syftet med Vistet är också att bidra till en tryggare centrum.

Tillgången till försöks- och träningslägenheter har ökat, vilket möjliggör att återgå till användandet av träningslägenheter även som en behandlingsinsats. Under året kommer boendestödet att metodutvecklas i behandlingsinsatser och missbrukskompetens.

Förvaltningen kommer att inför Tertialrapport 1 se över den verksamhet inom de båda IoF-avdelningarna som arbetar med bostadsfrågor, inkl. försöks- tränings och jourlägenheter.

Rörligt team – förhindra vräkningar samt uppsökande arbete

Nämnden har med hjälp av centrala medel för rörliga team utvecklat arbetet med att förhindra vräkningar. En *förvaltningsövergripande lokal rutin* som inkluderar även äldreomsorgen har tagits fram då en person, som ej tidigare är känd av socialtjänsten, riskerar sitt boende p.g.a. hyresskulder, störningar eller vanvård. Rörliga teamet tar kontakt med hyres-

gästen, ofta via hembesök, och länkar vid behov personen till rätt person inom förvaltningen. Dessa ärenden har ökat under hösten 2005. Många av personerna har psykiska problem.

Rörliga teamet består av två socialsekreterare, som också arbetar *uppsökande bland psykiskt funktionshindrade och missbrukare*. Behov finns att rikta detta uppsökande arbete mot den yngre gruppen. Nämnden ansöker om fortsatta centrala medel till rörliga team för 2006. Dessa medel är en förutsättning för att fortsätta på detta sätt.

Mäns våld mot kvinnor och våld i samkönade relationer

Förvaltningens resursgrupp med medarbetare från olika enheter arbetar vidare med de rutiner som tagits fram i handlingsplanen och försätta att höja kompetensen inom personalgrupperna genom utbildningsinsatser under året. Gruppen verkar för ett nätverk för kunskapsutbyte med andra stadsdelar, stadens Kriscentrum och att statistik tas fram. Arbete med de män som utövar våld kommer att prioriteras. Detta genom att vissa socialsekreterare, som har fått specialutbildning, tar kontakt och erbjuder stöd till mannen i familjen. Inom Individ- och familjeomsorgen kommer samtalsgrupper att erbjudas kvinnor som misshandlats. Nämnden kommer att verka för att den lokala samverkansgruppen, med representanter från andra myndigheter och aktörer i stadsdelen, kommer att samordna sina handlingsplaner.

Barnen i fokus även om uppdraget gäller den vuxne

Socialsekreterare och biståndshandläggare kommer under året att delta i det av kompetensfonden finansierade projektet Barnstöd Stockholm för att öka kunskapen om barn till psykiskt funktionshindrade föräldrar, barn till missbrukande föräldrar och barn som lever med våld i nära relationer. De utredningsverktyg som används inom missbruksvården och som införs inom socialpsykiatrin innehåller frågor om det finns barn i personens närhet. I gruppen personer som har stödinsatser från socialpsykiatrin ökar sakta andelen föräldrar med hemmavarande barn.

Brukarna har inflytande i verksamheten

Den enskilde skall ha möjlighet till inflytande och delaktighet. Att ha systematiska metoder för detta är viktigt när verksamheten riktar sig till brukargrupper där många har svårt att göra sin röst hörd och kanske inte heller har någon som framför sin talan. Därför måste systematiska arbetsmetoder finnas där den enskilde själv får skatta hur allvarliga problem och hjälpbehov är. Den enskilde ges möjlighet att delta aktivt i utformningen av insatsen, som också dokumenteras i skriftliga arbetsplaner. Alla enheter har metoder att fånga upp brukarnas synpunkter. Det sker genom den systematiska klagomålshanteringen och genom t.ex. brukarråd, frukostmöten, fokusgrupper, enkäter.

Inom socialpsykiatrin finns *förtroenderåd* som drivs gemensamt med landstinget och genom att enhetschefen har *möten med brukarorganisationerna*. Vid varje planerad förändring och utveckling av verksamheten kallas brukarorganisationerna in för samråd och frågan diskuteras med lokala *handikapprådet*.

Nämnden har två *Personliga ombud* som även för 2006 till viss del finansieras genom statliga medel. Ombuden får genom sina uppdrag från klienterna en bra bild av hur myndigheterna fungerar och förmedlar detta vidare till bl.a. den egna förvaltningen.

Inom missbruksvården kommer möten med brukarorganisationer att starta under året. En referensgrupp med f.d. klienter kommer att bildas.

Medarbetarnas kompetensutveckling, karriär och inflytande

Utöver det som redovisas i det förvaltningsövergripande medarbetaravsnittet (om bl.a. Kompetenstrappan och Kognitiv beteendeterapi) uppmuntras inom individ- och familjeomsorgen utbildning och handledning som utvecklar arbetsmetoder, ökar erfarenheten och förbättrar kompetensen.

Inom individ- och familjeomsorgen skall finnas medarbetare av båda könen, med olika etnisk och kulturell bakgrund och med olika funktionsnedläggningar. Olikheten är en tillgång och ökar också förvaltningens kompetens och möjlighet att arbeta effektivare. Inom förvaltningen finns även en mångfaldsgrupp som arbetar med dessa frågor och bl.a. anordnar föreläsningar och tar fram viktig information för personalen.

Samverkansprocessen mellan medarbetare, fackliga organisationer och ledning genomsyras av en vilja att nå enighet före beslut och med ömsesidig respekt för parternas ansvar och roller.

Individ- och familjeomsorg - barn och ungdom

Verksamhetsområdet omfattar barn- och ungdomsvård, familjerätt, drog- och brottsförebyggande arbete.

Budget år 2006 mnkr	Prognos 2005	Budget 2006
Avdelningsgemensamt	5,3	4,7
Dygnet runt placeringar	25,7	27,3
Öppen vård (egen regi och köpta insatser)	12,5	12,9
Familjecenter och ungdomsmottagning	1,2	1,6
Kontaktfamiljer & kontaktpersoner	2,5	1,8
Myndighetsutövning, ledning m.m.	12,2	13,0
Familjerätt	1,9	2,2
S:a kostnader	61,3	63,5
S:a intäkter	0,5	0,5
Netto	60,8	63,0

Verksamhetsrådets ekonomiska förutsättningar

Verksamhetsområdet tillförs även för 2006 medel, som i stadens resursfördelningssystem beräknats för andra verksamhetsområden (Verksamhet för barn och ungdom) inom stadsdelen. År 2005 beräknas för barn- och ungdomsverksamheten överskrida sin budget med ca 1 mkr. En översyn av upphandlade barn och ungdomsplaceringar kommer därför att göras i syfte att minska kostnaderna. Ekonomi och verksamhetsmål följs upp varje månad i samband med månadsrapporten och därutöver i samband med ILS- och tertialrapporter.

Barn- och ungdomsverksamheten

Antalet nya barn- och ungdomsärenden har fördubblats sedan 2001. Detta har under 2005 medfört att barngruppen förstärkts, något som permanentas från och med 2006.

I allt arbete med barn och ungdomar är inriktningen att stöd och behandling sker på hemmaplan. Endast i mycket svåra fall när det handlar om barns och ungdomars behov av skydd eller mycket stora behov av behandling, bedrivs vården utom hemmet.

All verksamhet präglas av samverkan med andra huvudmän. Familjecentret drivs tillsammans med avdelningen för Barn, ungdom och skola (BUS) och ungdomsmottagningen tillsammans med landstinget. Barn- och ungdomssektionen medverkar i projektet med Manchestermodellen tillsammans med BUS-avdelningen. En socialsekreterare ger stöd till de pedagoger, som arbetar med de elever som skolan och socialtjänsten gemensamt bestämt ska ingå i projektet.

Öppenvårdssektionen arbetar med att ge service och öka samverkan med myndighetsdelen inom barn- och ungdom samt olika samverkanspartners: Skolor, förskolor, barn- och mödravården, barn- och ungdomspsykiatri, Hässelby-Vällingby psykiatriska mottagning m.fl. Detta arbete har varit framgångsrikt och fortsätter. För ytterligare effektivisering kommer sektionen att tillföras administrativt stöd.

Inom familj- och rådgivningsgruppen förekommer familjebehandling, olika typer av föräldrautbildning (KOMET och Active Parenting), pedagogiskt arbete i hemmen, anknytningsarbete mellan barn och föräldrar, enskilda stödsamtal, konsekvensprogram och ungdomstjänst för ungdomar som dömts till detta m.m. Olika former av självhjälpgrupper initieras också. Under 2006 startar även behandlings-KOMET som insats.

Under 2006 arbetar öppenvårdssektionen med att effektivisera arbetet tillsammans med brukarna.

Kvalificerad kontaktperson

Under år 2005 inleddes en försöksverksamhet med en kvalificerad kontaktperson anställd på heltid. Hittills har verksamheten visat goda resultat och fortsätter år 2006. Denna intensiva insats för ungdomar som behöver stöd kan komma att bli alternativ till placering utanför hemmet.

Ungdomsmottagningen

Ungdomsmottagningen som drivs tillsammans med landstinget är mycket uppskattad och välbesökt av ungdomar. Målet är att förebygga oönskade graviditeter, sexuellt överförbara sjukdomar samt psykisk och fysisk ohälsa. Förutom enskild rådgivning i sex- och samlevnad får skolklasserna (skolår 8) sex- och samlevnadsundervisning av barnmorskor och kuratorer. Mottagningen erbjuder också kurativa samtal. Problematiken innehåller även familjeproblem, kulturproblem, ätstörningar och flickor som skär sig. Problematiken har förvärrats under de senaste åren.

Familjecentraler i Grimsta och Hässelby

I Grimsta finns en traditionell öppen förskola som vänder sig till hemmavarande småbarns-föräldrar. Där arbetar en förskollärare och en socialsekreterare. På öppna förskolan fångar man upp, ser och förstärker samspel mellan föräldrar och barn. Man bedriver också andra förebyggande insatser för familjer och barn. Exempel på dessa förebyggande insatser är: föräldrautbildning, enskilda samtal, Marte meo - som är en metod för att stärka föräldra- och barnkontakt, massage, Komet och olika andra föräldracirklar. Socialsekreteraren på familjecentret i Grimsta är kontaktperson till barnavårdscentralerna och barnmorskemottagningarna i både Vällingby och Hässelby där denne har regelbunden rådgivningstid för mödrar och familjer. Detta har varit mycket uppskattat.

En handlingsplan är framtagen som strukturerar samverkansformerna mellan barnavårdscentral, mödravårdscentral, öppna förskolan och individ- och familj, barn och unga. Med samtliga verksamheter under samma tak ges förutsättningar för att nya samarbetsformer ska växa fram. Även familjecentret i Grimsta skall på sikt utvecklas att omfattas av samma koncept. Därför kommer förvaltningen under 2006 att undersöka möjligheterna att finna bättre och mer ändamålsenliga lokaler.

Arbetet med beslutad Familjecentral i Hässelby gård fullföljs under året. Även det är ett samarbetsprojekt som syftar till att samordna kommunens och landstingets resurser under samma tak för att kunna erbjuda bästa möjliga service och tidigt stöd till våra barnfamiljer.

Stärkt barnperspektiv

Under 2006 kommer Hässelby-Vällingby att vara pilotstadsdel i två projekt som båda syftar till att stärka barnperspektivet i det sociala arbetet. Det gäller socialtjänstförvaltningens projekt *Barnstöd*, som finansieras av kompetensfonden och socialstyrelsens projekt *Barns Behov I Centrum* (BBIC).

Genom projekt Barnstöd kommer fler socialsekreterare utbildas för att kunna vara grupp- ledare för barngrupper på temat ”När mamma o pappa dricker” (barn till missbrukande föräldrar). Detta gör det möjligt för flera grupper startas under våren 2006 och flera barn får ett direktstöd i den situation de befinner sig. Inom projektet kommer Hässelby-Vällingby också ingå i ett delprojekt tillsammans med Barnombudsmannen varvid syftet är att utveckla verktyg och modeller för att konkretisera FN:s Barnkonvention och dess betydelse i det dagliga arbetet.

Inom BBIC- projektet kommer några handläggare delta i en pilotutbildning angående implementering av BBIC strukturens arbetssätt i barn- och ungdomsutredningar samt uppföljning av insatser. Det specifika med denna struktur är just att barnets behov är i fokus på ett tydligare sätt jämfört med många andra arbetsmetoder.

En ”barndag” kommer att anordnas av alla verksamheter i stadsdelen som arbetar med barn och ungdomar. Syftet är att förstärka samverkan och synliggöra goda exempel.

Öppenvårdssektionen har hos Länsstyrelsen sökt medel för projektet *Lika villkor* som syftar till att öka flickors livsutrymme och pojkars livskunskap och skapa en medvetenhet om rådande könsmaktsordning och andra maktordningar som grundas på sexualitet, etnisk tillhörighet, ras m.m. samt vilka möjligheter det finns för framför allt flickor i utsatta grupper att öka den egna makten över sina liv.

Förvaltningen kommer eventuellt att delta i ett forskningsprojekt (FoU-byrån) om att utvärdera insatsen ART (Aggression Replacement Training). Utåtagerande- problematik bland tonåringar är vanligt och det är mycket viktigt att finna evidensbaserade metoder. Deltagande i detta forskningsprojekt kommer att ge extra kunskaper inom området.

Öppenvårdssektionen har kontaktpersoner gentemot skolor, förskolor och landstingets verksamheter i Hässelby-Vällingby. Till dessa kan man vända sig för att få råd i psykosociala frågor. Avsikten är att familjer slussas över till öppenvården i god tid. Familjer har möjlighet att få hjälp inom familj- och rådgivningsgruppen fem gånger utan att registreras i socialregistret. Behövs ytterligare stöd får ansökan inges om bistånd enligt Socialtjänstlagen. Familj och rådgivningsgruppen undersöker möjligheten att under 2006 starta grupper för misshandlade kvinnor.

Unga vuxna över 18 år

Vid årsskiftet planeras en förändring beträffande handläggningen av missbrukande ungdomar över 18 år. Hittills har de handlagts inom ungdomsgruppen men för att ge ungdomarna del av mer optimal kompetens inom missbruksområdet kommer handläggningen att övergå till individ- och familjeomsorgens vuxenavdelning. Ett ökat samarbete med landstingets beroendemottagning underlättas i och med detta.

Drog- och brottsförebyggande arbete

Regelbunden samverkan sker mellan fritidsverksamheten för barn och ungdom, närpolisen och socialtjänsten i syfte att utveckla det brotts och drogförebyggande arbetet. Bl.a. genomförs gemensamt uppsökande arbete i samband med skolavslutningar och andra speciella "aftnar".

Minska alkohol- och narkotikakonsumtionen

För att minska totalkonsumtionen av alkohol och narkotika för elever i högstadiet och gymnasiet (som varje år mäts för elever i skolår nio och skolår två i gymnasiet), är det nödvändigt att använda de framgångsrika metoder som genom aktuell forskning och kunskap utvecklats inom staden. Insatserna för att förebygga bruk av tobak, alkohol och narkotika ska ingå i ett samspel med insatser som syftar till att främja hälsa och förebygga problem på bred front.

En omfattande preventionsutbildning (finansierad av kompetensfonden) för personal från förskola, grundskola och skolbarnsomsorg, fritidsverksamheten och individ- och familjeomsorgen m.fl. planerades 2005 men kommer av olika skäl att komma igång först under våren 2006 och vara slutförd senast i augusti. Den bygger på samsyn och samverkan och är ett led i att ytterligare implementera stadens tobaks- alkohol- och narkotikaprogram (STAN) i ordinarie verksamhet. Ca 300 personer beräknas att erbjudas att delta.

Tillgängligheten av alkohol har under senare år ökat och försäljning av folköl till ungdomar är ytterligare ett problem med ofta tidig alkoholdebut som följd. Det är inte lätt att begränsa tillgängligheten av alkohol men insatser sker bl.a. genom arbete mot langning och intensivare tillsyn av folköls- och tobaksförsäljning. Arbetet utförs inom ramen för den reguljära lagstiftade tillsynen och med speciella insatser i samband med skolavslutningar och andra speciella helger. Ett framgångsrikt tillsynsarbete förutsätter engagemang och samarbete mellan stadsdelsförvaltning, polis och handlare.

För att minska berusningsdrickandet bland unga vuxna och vuxna behöver tillsynsarbetet kring serveringstillstånden och insatserna på gymnasienivå intensifieras.

En preventionsmodell för skolor (Örebro preventionsprogram) prövas under vårterminen vid två skolor. Målet är att föräldrarna behåller den restriktiva syn på ungdomsdrickande, som är karaktäristisk för föräldrar till barn i 12-års åldern, även när ungdomarna blir äldre. Modellen har visat sig reducera ungdomsdrickandet och annat normbrytande beteende som skolk, snatteri och skadegörelse. Skolan kan på så vis få hjälp att hålla sig med en effektiv alkohol- och drogförebyggande strategi genom att engagera föräldrarna. Avsikten är att efter försöksperioden sprida modellen inom stadsdelen.

Ett annat evidensbaseratprogram, som utvecklats inom Precens, är "Föräldrakomet" som framgångsrikt används inom stadsdelsförvaltningen. Ledare har utbildats och under 2006 utvecklas arbetet. Precens utbildar nu ledare även inom "Skolkomet" och kommer att erbjudas samtliga skolor i Stockholm.

Arbetet med den lokala handlingsplanen för STAN-programmet har påbörjats och ska vara klar under 2006.

Arbeta förebyggande genom samverkan

Flera samverkansformer pågår i Hässelby-Vällingby: Kontaktgrupper, Preventionsgrupp barn och ungdom, arbetsgrupper kring specifika frågor och en s.k. droggrupp med representanter från de flesta verksamhetsområden inom förvaltningen och andra samverkanspartners såsom polis, landsting m.fl.

Samarbetet med de brottsförebyggande råden

Arbetet i lokala brottsförebyggande rådet utvecklas. Prioriterade utvecklingsområden kommer att antas av rådet inför 2006. I samarbetet med närliggande stadsdelar och kommuner (Nätverk väst) hålls ett årligen återkommande möte för utbyte av erfarenheter och kompetensutveckling.

Stödcentrum för unga brottsoffer samt medling

Under året har ytterligare en socialsekreterare anställts vid Stödcentrum. Arbetet bedrivs i samarbete med närpolisen i Bromma och Vällingby, stadsdelsförvaltningarna i Bromma och Hässelby-Vällingby samt Precens inom Socialtjänstförvaltningen. En utveckling av arbetet är att även ta emot familjer till brottsutsatta ungdomar samt att utveckla medlingsverksamheten. Ett närmare samarbete med stadsdelens öppenvård sker också genom att en socialsekreterarna kommer att delta i ett projekt kring patriarkala familjer.

Delaktighet och inflytande

(detta avsnitt avser även IoF Ekonomiskt bistånd)

Brukarna är delaktiga i samband med framtagande av arbetsplaner i alla utrednings- och behandlingskontakter. Enkäter genomförs för att få veta hur brukarna upplever socialtjänstens arbete. Förbättrade rutiner för klagomålshantering är under utarbetande.

Stadsmiljö

Verksamheten omfattar gator, mark och vissa fritidsanläggningar:

- Renhållning och vinterväghållning av trafikleder, park- och gatumark
- Skötsel och underhåll av parker, parkvägar, naturområden, strandbad, torg- och gatumöbler, planteringar, lekparker, bollplaner, isbanor, trappor, stenmurar och naturreservat
- Drift av strandbad, motionsanläggningar, fontäner och plaskdammar
- Koloni- och fritidsträdgårdar
- Agenda 21 och övrigt miljöarbete

Budget år 2006	Prognos	Budget
mnkr	2005	2006
Kostnader	27,1	29,0
Intäkter	0,5	2,2
Netto	26,4	26,8

Bugeten inkluderar Agenda 21 (1,9 mnkr). I prognosen för 2005 har (för adekvat jämförelse med 2006) inkluderats ett skattat belopp om 2 mnkr, som hänför sig till utökade uppgifter, som överförs från trafiknämnden.

Verksamhetsområdets ekonomiska förutsättningar

Översynen av stadens resursfördelningssystem medför för Hässelby-Vällingby att större belopp än tidigare beräknas för verksamhetsområdet Stadsmiljö. Stadsdelsnämnderna har dock från den 1 januari 2006 tillförts ansvaret för drift och skötsel av trafiklederna samt för underhåll av vissa anläggningar på strandbaden. Under 2005 har tillkommit naturreservatsbildningen i Grimstaskogen. Detta samt ej kompenserade kostnadsökningar i samband med genomförda upphandlingar innebär att noggranna prioriteringar måste göras för att kunna bedriva verksamheten inom anvisad ram. Av ramen har 1.9 mnkr, enligt centrala direktiv, avdelats för Agenda 21 arbete. Nämnden har valt att förutom vinterväghållningen och renhållningen prioritera skötsel av strandbaden och istandsättningen av Grimstareservatet. De olika standardnivåerna beskrivs översiktligt under respektive delrubrik. Månadsvisa uppföljningar ska ske av verksamhetens måluppfyllelse och ekonomi med prognos på årsutfall samt i förekommande fall åtgärder för att säkerställa budgethållning.

Kvalitetsutveckling

Invånare, verksamma i stadsdelen och besökare ska uppleva en ren, trygg och säker stadsdel med välskötta parker, bra städning och vinterväghållning. Ökad brukarmedverkan eftersträvas och medborgarna ges möjligheter att ge synpunkter och vara delaktiga i skötseln. Kvalitetsarbetet bedrivs med inriktning på att säkerställa att samtliga beställda arbeten utförs till rätt kvalitet.

Nämndens mål för stadsmiljön:

- Hålla trafikleder, gator, torg, parker och stränder i ett rent och vårdat skick
- Bevara och utveckla natur- och rekreationsområden samt bibehålla dess skönhetsvärden
- Tillhandahålla ett säkert och framkomligt trafiknät

Åtaganden:

- Förvaltningen plogar och halkbekämpar hela det tillgängliga trafiknätet inom ett dygn efter ett halktillfälle eller ett snöfall. Samtliga snövallar öppnas inom sju

dygn. Åtagandet förutsätter ett normalfall då återfrysning inte sker eller att ny snö faller inom tidsperioden.

- Förvaltningen genomför städning enligt den standard som stadsdelsnämnden beslutat. Torg och centrumytor städas minst fem gånger i veckan, parkvägar och gator minst en gång i månaden.
- Lekturstning, parkvägar och trappor besiktigas årligen och dess skick dokumenteras. Därefter ska farliga fel och brister åtgärdas.
- Samtliga gräsytor slås mins en gång per år. Bruksgräsytor klipps tre gånger per år och fingräsytor sex gånger per år. I samband med gräsklippning utförs städning av gräsytan och puts kring fasta hinder.
- Sandupptagning avslutas 15 maj.

Miljöåtaganden:

- Miljökrav ställs i samtliga upphandlingar. Under entreprenadtiden utförs miljörevisioner hos entreprenören.
- Återvinning av halkbekämpningssanden och arbetet med att minimera saltanvändningen kommer att fortsätta.

Effektmål (följs upp årligen genom brukarenkäter):

- Minst 70 % av de boende tycker att renhållningen i stadsdelsområdet är bra.
- Mins 80 % av de boende tycker att vinterväghållningen i stadsdelsområdet är bra.

Brukarinflytande:

Förvaltningens *system för mottagande av felanmälan och önskemål* om förhållanden i utemiljön har nu utvidgats att gälla samtliga avdelningars verksamheter. Återkoppling av framförda önskemål sker normalt inom två veckor. Förvaltningen eftersträvar god *kommunikation med de boende*. En utökad Markgrupp med representanter från samfälligheter, trafiksäkerhetsråd, och andra grupper av boende inom stadsdelsområdet sammanträder regelbundet och där lämnas information om verksamheten och brukarnas synpunkter kan omhändertas på ett bra sätt.

Tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning

Förvaltningen arbetar i samråd med trafikkontoret med åtgärder för att underlätta för personer med funktionsnedsättning. Arbetet med åtgärder enligt stadens tillgänglighetsplan fortsätter. Utöver tillgänglighetsplanen kommer specifika åtgärder att utföras på parklekar och lekplatser för att anpassa lekturstningen för barn med funktionshinder. Farliga ojämnheter och uppstickande betäckningar på parkvägar tas bort. Trappor där trappstegen förskjutits på grund av isbildning i fogarna åtgärdas. Nya barnvagnsramper kommer att monteras.

Gatudrift och parkskötsel

Fr.o.m. 2006 har stadsdelsnämnderna övertagit ansvaret för vinterväghållning, renhållning och viss parkskötsel av trafiklederna. Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning har erbjudit sig att leda och samordna entreprenörernas arbeten med trafiklederna inom hela Västerort.

Renhållning

Standarden på renhållningen utförs med samma frekvenser som under 2005. Trafikleder, gator, torg, parker och naturområden ska hållas i ett rent och vårdat skick. Klottersanering utförs periodvis på de objekt som nämnden svarar för med inriktning på prioriterade platser. Vårstädning genomförs i samarbete med ett stort antal föreningar och skolklasser. Det leder till ett bra städresultat och har även en pedagogisk effekt. Städning av centrumområ-

den utförs alla vardagar. Maskinell sopning på trafikleder, gator, och parkvägar utförs en gång per år.

Vinterväghållning

Vinterväghållningen utförs med samma standarnivåer som 2005. Trafiknätet ska vara framkomligt och säkert med en effektiv och bra vinterväghållning. Oskyddade trafikanter prioriteras. Vägnätet halkbekämpas med minimal saltanvändning. Förvaltningens beredskap för snöoväder är god. Extra insatser görs vid skolor där barn korsar körbanan.

Parskötsel

Natur- och skönhetsvärdet ska bevaras. Naturreservat och naturområden vårdas så att den biologiska mångfalden gynnas. Parkområden vid flerfamiljsbostäder ägnas särskild omsorg. Växtligheten gallras och beskärs för att skapa fri sikt och främja trygghet och säkerhet och ge bättre förutsättningar för välupplysta parker. Ängsytor slås en gång per år. Bruksgräsmattor klipps tre gånger per år. Prydnadsbuskage ogrärensas en gång per år. Blomsterplanteringar i urnor görs bara i begränsad omfattning. Nya perennplanteringar ska anläggas i alla nio stadsdelarna inom stadsdelsområdet. Träd som utgör fara eller sanitär olägenhet kommer att fällas. Förväxta häckar kommer att tas bort.

Underhåll av anläggningar i parkmark

Parkvägnätet är utformat för att leda de oskyddade trafikanterna den kortaste och säkraste vägen till busshållplatser, tunnelbana, skolor och arbetsplatser. Parkvägnätets asfaltbeläggning vittrar sönder i allt snabbare takt och därför krävs omfattande underhållsinsatser för att återställa och vidmakthålla parkvägarnas funktion som bekväma och säkra transportvägar genom parkerna. I år kan något större underhållsinsatser utföras på de parkvägar där behoven är störst. Många av de trappor som finns i parkvägnätet behöver byggas om för att eliminera olycksfallrisker som är förenade med att gå i trappor där granitstegen ligger förskjutna med stora springor mellan trappstenarna. De mest akuta skadorna åtgärdas först.

Parklekar och lekplatser

Lekplatserna ska vara välskötta och inbjuda till lek samt klara av de säkerhetskrav som ställs på offentliga lekplatser. Målet är att all lekutrustning uppfyller kraven i europaleksäkerhetsnormerna. Akuta fel repareras med skyndsamhet. Ny lekutrustning kommer att monteras på några lekplatser.

Strandbad och motionsanläggningar

Stadsdelsnämnden har övertagit ansvaret för utläggning, intagning, reparationer och förnyelse av alla bryggor och övriga anläggningar på de fyra strandbaden. Ansvaret för hus och installationer överförs till fastighets- och saluhallsförvaltningen. Stadsdelsnämnden får betala ”hyra” för dessa hus och omklädnadsbyggnader.

På några strandbad har under 2005 ordningsproblem uppstått på grund av stort antal badgäster och ökat antal familjer, som utnyttjar badområdet för att grilla och ha picknick. Några personer har kört bil ända in på gräsmattan. För att förbättra förhållandet sätts flera grillbord upp och i närheten av dessa monteras ett antal fasta sittbänkar. Maltesholmsbadet omges med räcken och häckar för att försvåra biltrafik på gräsytona. Nya anslagstavlor sätts upp vid Kanaanbadet och Maltesholmsbadet med information om Grimsta Naturreservat och trivselregler för strandbaden. Kanaanbadet och Maltesholmsbadet ska även 2006 bemannas med badvakter och simlärare under den intensivaste sommarsäsongen.

Stadsdelsnämnden har fått ett utökat ansvar för det rörliga friluftslivet. Även spårning av skidspår ingår i nämndens ansvarsområde. Motionsspåren i Grimstaskogen, vid Nälstafäl-

tet och vid Johannelundstoppen ska rustas upp. Några eftersatta otydliga motionsspår kommer att märkas ut på nytt.

Fontäner och plaskdammar

Plaskdammarna Grötfatet och Ådalen ska vara i drift under juni, juli och augusti. Några pumpar behöver bytas ut och vissa reparationer av fördelningsledningarna är nödvändiga. Fontändammarna på Vällingbyplan kommer att färdigställas och tas i drift. Fontändammen på Hässelby Torg kommer att tas i drift under sommarsäsongen.

Grimstaskogens Naturreservat

Vissa iståndsättningsåtgärder har utförts under 2005 men det återstår väldigt mycket att göra under 2006 för att uppnå den ekologiska mångfald som upptagits i skötsel föreskrifterna. Ängarna hävdas för att främja tillväxt av ursprungliga örter och inbjuda till picknick i gröngräset. Ädellövträden friställs och sankmarkerna få ett något förhöjt vattenstånd för att gynna de växter, insekter och djur som trivs i en fuktig miljö. Även i övrigt eftersträvas ekologisk mångfald.

Investeringar

Stadsdelsnämnderna får från och med 2006 ansvaret för investeringar i parkmark. Investeringarna delas upp på två huvudområden Parkinvesteringar och Det Rörliga Friluftslivet. Som en följd av investeringarna uppstår kapitaltjänstkostnader som ska belasta driftbudgeten.

Under år 2006 utförs investerings- och reinvesteringsarbeten i parkmark för 3,0 mnkr och iståndsättnings- och nyinvesteringsarbeten för det rörliga friluftslivet med 0,8 mnkr.

Medarbetarna inom avdelningen för stadsdelsmiljö & teknik

Individuella utbildnings- och kompetensutvecklingsplaner utgör grunden för utbildningsplaneringen och diskuteras vid utvecklingssamtal som genomförs med samtliga medarbetare två gånger per år.

Då personalens delaktighet i kvalitets- och planeringsarbetet är grundläggande för framgångsrik verksamhet genomförs seminarier två gånger per år med all personal. För att minska sjukfrånvaro och öka trivseln finns sedan några år ett arbetsmiljöprogram *Vi är varandras arbetsmiljö*, som har sin utgångspunkt i medarbetarnas kreativitet och engagemang. Programmet, som kommuniceras och utvecklas vid avdelningsmöten och vid seminarierna, innehåller delar som kan hänföras till ledarskap, individuellt ansvar samt kollektiva aktiviteter. Under 2005 har handlingsplaner upprättats för förbättring av kundrelationer och internt kvalitetsarbete. Handlingsplanerna kommer att följas upp under 2006.

I personalvårdande syfte planeras studiebesök för all personal vid fyra tillfällen under året.

Konsumentvägledning, kontaktcenter och kultur

Budget år 2006 mnkr	Prognos 2005	Budget 2006
Kontaktcenter (kundtjänst) inklusive konsumentvägledning	1,4	6,0
Skuldrådgivning & boutredning	1,3	1,3
Allmän kulturverksamhet	0,7	1,3
Kultur i verksamheten	0,5	0,6
S:a kostnader	4,0	9,2

Konsumentvägledning och hushållsekonomisk rådgivning

Konsumentvägledningen är organiserad under Kontaktcenter (se nedan) och kommer att breddas med fler personer som kommer att ha rätt kompetens vilket minskar sårbarheten. Konsumentvägledningen riktas till boende i Hässelby-Vällingby. Konsumentinformation sker till största delen via telefon eller e-post och är en frekvent utnyttjad tjänst. Detta ställer höga krav på kompetens och tillgänglighet. Arbetet kommer att anpassas till konsumentnämndens kommande konsumentpolitiska program.

Mål för konsumentvägledningen

- Konsumentvägledningen bedrivs med hög tillgänglighet och kvalitet
- Konsumentvägledningen är välkänd hos boende i stadsdelarna samt fokuserar på unga

Effektmål:

- Minst 70% av de boende i Hässelby-Vällingby känner till förvaltningens konsumentvägledning
- Minst 90% av dem som kommer i kontakt med förvaltningens konsumentvägledning är nöjda med den vägledning som getts.

Effektmålen följs upp årligen genom brukarenkäter.

Konsumentvägledning ges endast till privatpersoner som bor i Hässelby-Vällingby. För att öka kännedomen om vägledningen kommer den att ytterligare synliggöras genom annonser m.m. samt fortsatt arbete med hög tillgänglighet. Inriktningen är att arbeta förebyggande så att tvister och reklamationer minimeras hos konsumenterna. I förekommande fall ges hjälp till självhjälp och i undantagsfall medlas mellan konsument och näringsidkare.

Information riktas mot de unga - samtliga niondeklassare kommer att få besök av konsumentvägledaren, som informerar om grundläggande konsumenträtt, hållbar konsumtion och konsumtionens inverkan på hälsan. Fokusering sker mot miljöfrågor för att bättre vägleda om hållbar utveckling och miljömärkta varor i enlighet med Agenda 21-arbetet.

Utställningar kommer att ställas ut på bibliotek och i förvaltningens reception. Arbetet kommer att fortsätta med att bygga upp en bas av film och annat material om konsumentinformation, hållbar utveckling, konsumtionens påverkan på hälsan och etisk handel som skolor, bibliotek, föreningar och andra intressenter kan låna.

Kontaktcenter

Förvaltningens reception och Kontaktcenter är fronten gentemot medborgare och besökare. Dessa funktioner ska präglas av en hög servicegrad och tillgänglighet. Ett fortsatt kvalitetsarbete ska öka servicegraden till medborgarna samt internt i förvaltningen. Reception och Kontaktcenter skall ge besökare och medborgare samhällsinformation och vägledning om förvaltningens verksamheter på ett bra och lättillgängligt sätt.

Kontaktcenter och telefoni

Telefoni är och kommer inom överskådlig framtid vara den största källan till kontakt med medborgarna. Förvaltningen startade därför hösten 2005 ett Kontaktcenter vars främsta uppgift är att öka tillgängligheten per telefon för medborgarna samt avlasta verksamhetsavdelningarna.

Kontaktcenter innebär att man samlar generalister och specialister inom förvaltningens olika arbetsområden på en plats dit samtliga till förvaltningen generella telefonsamtal styrs. På så sätt avsätter man personal till att enbart svara i telefon och handlägga enkla ärenden utan att koppla samtalet till en handläggare. Merparten av samtalen till förvaltningen avser generella och enklare ärenden. Samtliga ärenden kommer att loggas i ett ärendehanteringssystem för att kunna öka effektiviteten och kvaliteten i ärendehantering. Möjligheten förbättras att följa upp vad medborgarna tycker.

De viktigaste målen för Kontaktcenter under 2006 kommer att vara:

- Ökad servicegrad till brukarna. Samtal ska i betydligt högre grad besvaras och fler ärenden kunna avslutas vid den första kontakten. Öppethållandet ska öka.
- Snabbare handläggning av ärenden ska uppnås genom att belastningen på handläggarna kan minskas genom att Kontaktcenter tar större del av samtalen och handläggarna kan koncentrera sig på mer komplicerade utredningar.
- Genom att öka kvaliteten och effektiviteten i handläggningen av ärenden kan personalomsättningen på utsatta handläggningstjänster minska och förvaltningen kan behålla kompetent personal längre.
- Kostnaderna för den totala ärendehandläggningen ska på sikt minska genom att införandet av Kontaktcenter medför ett effektivare arbetssätt.

Kontaktcenter kommer under året att införa olika former av e-tjänster på förvaltningens hemsida i syfte att öka servicenivån dygnet runt. Även möjligheterna att utöka öppettiderna kvällstid samt att utveckla möjligheterna för utomnordiska invandrare att komma i kontakt med förvaltningen kommer att ses över. Utökad ärendebredd i form av generell e-post, fax m.m. samt viss handläggning av ärenden kommer att införas. Kontaktcenter ska hålla hög kvalitet där kompetensnivån hos personalen är avgörande. Fortsatt kompetensutveckling och breddning av verksamhetsområden för personalen kommer att ske.

Receptionen

Receptionen är besökarens första möte med förvaltningen, något som innebär att hög tillgänglighet och servicenivå är viktig. Andelen utomnordiska besökare har ökat i receptionen, detta tillsammans med förvaltningens flyktingmottagning innebär helt nya krav på receptionens verksamhet. Införandet av Kontaktcenter innebär ytterligare att arbetssätten i receptionen måste anpassas för att öka servicenivån. Utbildning i kommunikation och service kommer att genomföras för personalen.

Under året genomförs en översyn av receptionen, både ur ett verksamhets- och lokalperspektiv. Receptionens placering i förvaltningens lokaler utreds förutsättningslöst och där

ingår att se över om placering av receptionen i entréplan är lämplig. Säkerheten för besökare och personal runt receptionen kommer särskilt att beaktas, antalet incidenter har ökat och säkerhetsperspektivet blir viktigt under utredningsarbetet.

Kultur (Beskrivs nedan i avsnittet ”Det lokala kultur- och föreningslivet”).

Medarbetarna

Jämställdhet

<i>Kommunfullmäktiges inriktningsmål</i>	<i>Nämndens mål för verksamhetsområdet</i>
Fler kvinnor och män anställda i staden ska kunna förena förvärvsarbete och familjeliv	Arbetstidsåtgärder ska planeras. Löneutvecklingen för föräldralediga ska bevakas så att de inte lönediskrimineras. Andelen män som tar ut föräldraledighet och är hemma för vård av barn ska öka. Jämställdhetsplanen och åtgärderna i den ska diskuteras på alla APT.
Resurser till kvinnor och män ska fördelas rättvist	Genusaspekten ska hållas aktuell i alla verksamheter och i alla sammanhang när det gäller resursfördelning.

Jämställdhets- och mångfaldsplanen (bilaga 5) ska tas upp och diskuteras vid enheternas arbetsplatsträffar.

Personalpolitik

<i>Kommunfullmäktiges inriktningsmål</i>	<i>Nämndens mål för verksamhetsområdet</i>
Stärka staden som en attraktiv arbetsgivare genom bl.a. ökade möjligheter till utveckling, karriär och inflytande	Karriärstegar, kompetensutveckling och lärande i arbetet ska erbjudas. Ökad lönespridning ska möjliggöra löneutveckling inom befattningen. Ledarskapsutbildningen fortsätter och chefernas nätverksbildande uppmuntras. Personalavdelningen utvecklar och levandegör för chefer hur kreativa arbetsplatsträffar och medarbetarsamtal/-lönesamtal kan uppnås. Personalavdelningen utbildar/handleder medarbetare i att genomföra bra medarbetarsamtal och att ta ansvar för sin del i förberedelser och genomförande. En metod och samtalsträning ska erbjudas. Underlätta för anställda i förvaltningen att bevara respektive stärka sin hälsa. Aktivt mångfaldsarbete för alla personalkategorier.
Öka sysselsättningsgraden bland stadens anställda för dem som så önskar	I möjligaste mån ge ökad sysselsättningsgrad för att skapa ökad trivsel och möjlighet till egen försörjning.
Utjämna osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor och höja lönerna för de personalgrupper som har sämst betalt	Använda lönekartläggning före och efter lönerevisionen för att bevaka utvecklingen Driva väl förberedda lönerevisioner med tydliga prioriteringar och riktade satsningar med omfördelning av medel.

Minska sjukfrånvaron	Öka frisknärvaron och öka andelen långtidsfriska med ett aktivt hälsoarbete i hela organisationen.
----------------------	--

Kompetensförsörjning

Behålla och stärka vår attraktivitet som arbetsgivare

Projektet *Utvecklingsforum* förlängs t.o.m. augusti 2006 och fortsätter med seminarier, öppna föreläsningar och nätverksgrupper. Teman som särskilt kommer att uppmärksammas är kommunikation och mångfald. Övriga insatser som planeras är bl.a. en lokal kompetensbank, utvidgat chefsforum, fortsatt arbete med att forma en gemensam förvaltningskultur och introduktion av praktikanter och kontakt med högskolorna.

Förvaltningens friskvårdskonsult stödjer enheterna i *hälsoarbete* och introducerar det promotiva (främjande) synsättet. Tanken är att identifiera faktorer som leder till hälsa och framgång och att främja och förstärka dessa faktorer. Alla enheter beskriver i sina verksamhetsplaner hur hälsofrämjande insatser erbjuds alla medarbetare. Det preventiva arbetet med att identifiera risker och ohälsa och rehabiliteringsarbetet fortsätter parallellt.

Förskolan utvecklar nya arbetssätt med pedagogisk dokumentation av barns lärande och utvecklar ledarskapet, vilket bl.a. skapar professionella pedagoger som är trygga i sin yrkesroll. Skolan formulerar en gemensam plattform för vad stadsdelens skolor kan erbjuda i konkurrens med friskolorna och kommunicerar den till föräldrar och medarbetare.

Under året införs den s.k. *Kompetenstrappan* för socialsekreterare och biståndshandläggare i samarbete med Socialhögskolan. Den syftar till att ge handläggarna utveckling i sin yrkesroll utifrån fem faser kopplade till personalens högskolestudier, yrkesår, arbetssituation och karriärmöjligheter. Socialhögskolan utarbetar en metodhandbok för stöd i genomförandet.

Påbörjad utbildning i Kognitiv Beteendeterapi (KBT 5 poäng) för flera yrkeskategorier slutförs under året. Inom IoF Vuxen deltar alla socialsekreterare, boendestödjare/skötare, arbetsinstruktörer, biståndshandläggare, chefer m.fl. i denna utbildning. Utbildningen syftar till att höja utbildningsnivån, ge ett gemensamt språk mellan enheterna och bidra till en attraktiv arbetsplats. Inom IoF Arbete och bistånd, barn och ungdom kommer de flesta socialsekreterarna att gå utbildningen

Äldreomsorgen erbjuder kompetensutveckling, vilket ger medarbetarna en ökad medvetenhet om roll och funktion och därmed ökad självkänsla, bättre allmäntillstånd och minskad risk för ohälsa. Skolörtens äldreboende deltar tillsammans med Bromma i ett mångfaldsprojekt, vars syfte är att främja mångfalden i verksamheten.

Omsorg om funktionshindrade satsar på att 50 % av medarbetarna ska få utbildning / fortbildning kring omsorg om funktionshindrade/etniska kulturer.

Generationsskifte

Medelåldern för månadsavlönade inom förvaltningen totalt under 2004 var 46 år. 10 % av medarbetarna var under 30 år. 25 % var över 55 år och av dem var 8 % över 61 år, vilket betyder att inom tio år har 25 % av våra medarbetare gått i pension.

Högst medelålder är det inom administrationen (54 år) och lägst inom omsorg om funktionshindrade (42 år). Inom administrationen är 25 % av medarbetarna över 60 år och flera innehar nyckelpositioner. Det kommer att vara ett relativt stort behov av rekrytering av rektorer och förskolechefer och inom en tioårsperiod även förskollärare. Vid stadsdelens

gruppboheter och dagliga verksamheter kommer drygt 20 personer gå i ålderspension under en tioårsperiod. Hur åldersfördelningen ser ut inom respektive yrkeskategori i stadsdelen ska kartläggas och en plan göras för hur generationsväxlingen ska genomföras.

Kompetensförsörjningen i förskolan

Förskolorna bygger upp en integrerad gemensam fortbildningsorganisation som består av pedagogiska nätverk med pedagoger från förskolor och i familjedaghem. Utvecklingsarbete i stadsdelens två övergripande nätverk fortsätter. Fortsatta satsningar kommer att genomföras kring arbetet med pedagogisk dokumentation och språkutveckling. Insatser för att förbättra rekryteringsläget är arbete med vikariepool, utbildningsvikarier, lärarstudenter och att barnskötare erbjuds kompletteringsutbildningar via Kompetensfonden.

Sjukfrånvaro

Personal i förskolor, lärare, personal i socialtjänsten och vårdpersonal har hög sjukfrånvaro. Ytterligare arbete för att identifiera särskilda riskgrupper med hög sjukfrånvaro ska göras. Sjukfrånvaroorsaker, som kommer att få mer uppmärksamhet under 2006, är besvär som är alkohol- och drogrelaterade och reaktioner i samband med konflikter på arbetsplatsen. Konflikterna handlar både om personliga och etniska/kulturella motsättningar.

Åtgärder mot sjukfrånvaron ges hög prioritet. Av hälsofrämjande betydelse är att genomföra skyddsronder systematiskt och vidta andra arbetsmiljöåtgärder såsom inköp av utrustning som underlättar arbetet och förebygger arbetsskador.

Under 2006 kommer PA-konsulter, rehabiliterings- och friskvårdskonsult systematiskt arbeta igenom alla enheter med hög sjukfrånvaro och övertalighet, för att göra en gemensam plan för åtgärder. Utvecklingsavtalet som ersätter Trygghetsavtalet från 1 jan 2006 kommer att medföra mer uppmärksamhet kring övertalighet och turordningskretsar etc. Förvaltningen introducerar det promotiva synsättet, som handlar om att identifiera faktorer som leder till hälsa och sedan främja/förstärka dessa faktorer.

Inom äldreomsorgen pågår arbete med ett särskilt uppdrag att arbeta med strategiska och operativa personalfrågor närmare verksamheten. I samarbete med personalavdelningen ska sjuktalen för vårdpersonal följas och i de fall arbetsmiljön är orsaken till sjukfrånvaron ska problemen åtgärdas.

Arbetstider

Genomsnittlig sysselsättningsgrad för tillsvidareanställda månadsanställda är 94,32% av heltid i november 2005. Av förvaltningens 2 923 tillsvidareanställda månadsanställda har 2 271 (78%) sysselsättningsgraden 100%. Bland de 22% som har deltidsanställningar arbetar de flesta mellan 70-90%. Ett fåtal har anställningar under 50%.

Detta är rena deltidsanställningar och det kan handla om medarbetare som fått lägre sysselsättningsgrad p.g.a. sjukersättning (tidigare förtidspension), men även medarbetare som vill ha högre sysselsättningsgrad. Vissa väljer dock att arbeta deltid t.ex. vid studier.

Omsorg om funktionshindrade utvecklar organisationen för gruppboheter genom att samordna närliggande enheter så att de får samma biträdande enhetschef. Detta medför större möjlighet till ökad sysselsättningsgrad för medarbetarna. Man är även intresserad av årsarbetstid inom verksamheterna.

Löner

Lönekartläggningen i Jämställdhets- och Mångfaldsplanen 2004 visar att det finns större löneskillnad än 5 % inom elva befattningar. Det var en högre medianlön för kvinnor inom befattningarna barnskötare, elevassistent/särskola, förskollärare, lärare grs övriga och rektorer. Det var en högre medianlön för män inom befattningarna avdelningschef, husmor, husmor tillagningskök, lärare bild, lärare grs sv/sp, lärare grs övriga. Denna lönekartläggning är gjord utan stöd av BAS och är därför svår att analysera. Orsakerna till löneskillnaderna behöver inte handla om kön.

Ytterligare en kartläggning för 2004 gjordes inför 2005 års lönerrevision och omfattar 17 befattningar, som har flest tillsvidareanställda och sysselsätter tillsammans 75 % av medarbetarna. I yrkesgruppen barnskötare var kvinnornas medellön 108 procent av männens medellön. Motsvarande siffra föregående år var 109 procent, vilket innebär att skillnaden har minskat efter 2004 års löneöversyn. Skillnaden kan förklaras med att männen har mindre erfarenhet. Även i kategorierna fritidspedagog och lärare lågstadiet finns vissa skillnader, kvinnornas löner motsvarar 105 procent av männens. Dessa skillnader var inte lika framträdande föregående år.

Lönespridningen för männen inom 11 av 17 kategorier är högre än för kvinnorna i samma yrkesgrupp. Det kan man tolka som att det generellt finns bättre möjlighet till löneutveckling för manliga medarbetare. De grupper som framträder tydligast med stor lönespridning är män inom lärare mellanstadiet och lärare grt sv/sh. Minst spridning är det för skötare.

De verksamhetsbaserade lönekriterierna revideras under året.

Strategiska arbetsmiljömål

I samverkansprocessen kring arbetsmiljön har med de fackliga organisationerna överenskommit att under år 2005 särskilt uppmärksamma områdena *Hot och våld*, *Stress*, *Monotont arbete vid dator*, *Chefers utsatthet* samt *Organisationsförändringar*. Under januari 2006 kommer i förvaltningsgruppen att övervägas om denna inriktning ska revideras.

Bostadsbyggande

Den kraftiga utbyggnad av nya bostadsområden, som pågår och planeras i stadsdelsområdet utgör en väsentlig del i stadsdelens utveckling. Förvaltningen deltar här aktivt i planprocessens olika delar för att bevaka lokala intressen. Bostadsbyggnadsprogrammet redovisar idag 32 exploateringsprojekt som ligger efter förstudieskedet i planeringsprocessen. Dessa projekt omfattar ca 2 900 lägenheter. Befolkningsprognosen anger en befolkningsökning på ca 14-15 % under en tioårsperiod.

Det är förvaltningens ambition att de nya bostadsområdena skall erhålla en god infrastruktur och kommunal service i form av t.ex. förskolor, skolor, äldreboende, omsorg om funktionshindrade och socialt stöd. Att skapa tillräckligt många förskoleplatser, samtidigt som ambitionen är att öka kvalitén i verksamheten genom att minska barngrupperna, är det som står mest i fokus under år 2006. Dessutom konstateras att ett flertal befintliga förskolor har tekniska brister och eftersatt underhåll, vilket också är angeläget att åtgärda.

Det är också angeläget att se till att funktioner som stödjer invånarnas möjligheter till rekreation bibehålls, effektiviseras och utvecklas i samband med förtätningen. Ambitionen är att de nya områdena ska bli så attraktiva att de boende på ett sammantaget sätt trivs och är nöjda med att bo i Hässelby-Vällingby.

Stärkt näringsliv och arbetsmarknad

PLUS-jobb och anställningsstöd

Förvaltningen deltar i arbetsmarknadssatsningarna från regeringen och Stockholms stad. I dagsläget är 41 anställningar med anställningsstöd och 44 plusjobb planerade. Exempel på rekryteringar som ska göras är skolvårdar, vaktmästare på förskolor och gruppboendestäder, musiker och konstnärer till olika verksamheter, marknadsförare och lärarassistenter. Fortsatta ansökningar kan göras till Kompetensfonden under 2006 vad gäller plusjobb.

Satsningarna gagnar stadsdelen på många sätt. Främst minskas arbetslösheten och kvaliteten i verksamheterna kan höjas. Vidare skapas en framtida rekryteringsbas till våra verksamheter genom att dessa personer får erfarenhet av arbetet. Dessutom får förvaltningen minskade kostnader för försörjningsstöd. Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning har på egen begäran fått möjlighet att till dessa anställningar rekrytera personer boende i stadsdelen. Matchningen sköts lokalt av Arbetsforum i Vinsta. Det innebär att satsningarna kan tillgodogöras stadsdelen i alla ovanstående hänseenden.

Nio utbildningsvikarier ska arbeta i förskolan under den ordinarie personalens frånvaro.

Stärkt näringsliv och arbetsmarknad

Stadsdelsförvaltningens avdelning för stadsdelsmiljö och teknik har flera tjänstemän som arbetar med näringslivsfrågor. Avsikten är att genom samverkan och dialog med det lokala näringslivet bidra till ett bra företagsklimat i stadsdelen. Det sker genom direkt samverkan med företagare och genom företagslotsen som kan hjälpa företagare med information och kontakter inom kommunen. På förvaltningens hemsida finns information och länkar om företagande.

Förvaltningen anordnar ett näringslivsseminarium årligen för att informera det lokala näringslivet om aktuella projekt i området och samtidigt fånga upp synpunkter från företagare. Det finns också möjlighet att lämna synpunkter inför kommunala beslut. Genom stadsdelsförnyelsen är företagen dessutom inbjudna till ett samarbete kring utveckling av den fysiska och sociala miljön.

Förvaltningen är engagerad i två större arbetsmarknads- och näringslivsprojekt :

- Stockholms stads miljödiplom som erbjuder företag hjälp med att införa ett strukturerat miljöarbete
- Strategi Hässelby-Vällingby som aktivt arbetar med att få ut arbetslösa på arbetsmarknaden och att hjälpa företag i området med rekrytering.

Utveckling av ABC-staden

Under 2006 pågår och planeras ett antal aktiviteter och projekt som innebär en utveckling av stadsdelsområdet till en ABC-stadsdel i modern tappning.

- Sedan i mars 2005 tillhör stadsdelen *European New Town Platform* (ENTP) som är ett nätverk för 25 städer i åtta länder med liknande förutsättningar. I Sverige kallar vi dessa städer eller samhällen för ABC-städer, på engelska benämns de New Towns. Vällingby är det främsta och mest kända exemplet i Sverige på en ABC-stad (Arbete-Bostad-Centrum). Medlemskapet i ENTP innebär möjligheter till kunskaps- och erfarenhetsutbyten inom olika områden. Europa-kanaler kan skapas även för näringsliv och föreningsliv. En europeisk fotbollsturnering för ungdomar planeras att förläggas till Hässelby-Vällingby under sommaren 2006.

- En strategi utarbetas för den framtida inriktningen av stadens företagsområden. Strategin ska ligga till grund för stadens planering i och i anslutning till företagsområdena och för stadens rådgivning i etableringsfrågor till företag. *Vinsta företagsområde* ingår och arbetet inleds under 2006 med inventering och kartering av områdets innehåll, struktur, användning, förutsättningar och historiska utveckling.
- Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd deltar i ett samarbetsprojekt, *E-centret i Vällingby C*, för att utveckla bredbandstjänster via olika digitala kanaler. En handlingsplan finns och under 2006 kommer bl.a. följande delprojekt att utvecklas: Tjänster och information på mottagarens villkor t.ex. konsumentvägledning och nämndinformation, Skol-TV, Nya arbetstillfällen. *Vinsta företagsområde* kan utvecklas till ett mediacentrum för utveckling/tillverkning av nya tjänster och produkter för den digitala marknaden. Inledande kontakter mellan *Vinsta företagsgrupp* och *Vällingby E-center* har tagits under hösten 2005.
- Stadsdelsförnyelsen avslutas under 2006 och ett sextiotal projekt beräknas då ha genomförts. Ett tiotal projekt beräknas få sin fortsättning i den ordinarie verksamheten från 2007. Under 2006 *utvärderas stadsdelsförnyelsens organisations- och kommunikationsmodell* med syfte att dra erfarenheter samt undersöka om den i utvecklad form kan användas för projektarbetet med utveckling av ABC-staden.
- Ett utökad *samarbete med Lunda Nova* och *Lunda företagsgrupp* har påbörjats under 2005 på initiativ av förvaltningen och *Vinsta företagsgrupp*. Under 2006 fortsätter samarbetet bl.a. kring angelägna infrastrukturfrågor såsom *Förbifart Stockholm* samt arbetsmarknads- och utbildningsfrågor, t ex skola – näringsliv.
- Redan 1997 tog förvaltningen initiativ till att påbörja ett arbete med *utveckling av Vällingby Centrum* tillsammans med företagarföreningen, Svenska Bostäder, stadsbyggnadskontoret, gatu- och fastighetskontoret, stadsmuseet. SL och polisen. En dispositionsplan för torgytorna togs fram och vissa åtgärder genomfördes innan beslut togs om den nu pågående omvandlingen av centrumanläggningen. Förvaltningen är med i projektorganisationens olika delar och har möjlighet att påverka delar i utbyggnaden. Under 2006 kommer bl.a. det framtida drift- och underhållsansvaret att diskuteras utifrån den nya möbleringsplanen för torgytorna.
- Det av nämnden beslutade *volontärprojektet* som tas i drift våren 2006 kan ge en positiv bild av stadsdelsområdet.
- Förvaltningens *kontaktcenter* som togs i drift den 31 oktober 2005 för att effektivisera dialogen med medborgare och andra intressenter kommer att utvecklas ytterligare under 2006 bl.a. genom ett utökad tjänsteutbud – t.ex. utökade öppettider.

Flyktingmottagande

Ansvar för flyktingmottagandet avseende dem, som fått uppehållstillstånd, övergick år 2005 från Integrationsförvaltningen till stadsdelsförvaltningarna.

Det till nämnden tilldelade beloppet om 3,2 mkr för flyktingmottagande baseras på antalet aktuella flyktinghushåll den 30 juni 2005. Därefter har antalet aktuella flyktinghushåll ökat. Det råder osäkerhet om kommande behov av flyktingmottagande under 2006.

En tillfällig lagändring, som ger möjlighet för vissa grupper asylsökanden att under vissa förutsättningar få tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd, har nyligen godkänts av riksdagen.

Sannolikt innebär detta tillströmning av ytterligare ärenden vilket kan komma att medföra behov mer personal. Detta ställer krav på både flyktingmottagningen och andra verksamheter i stadsdelen (förskola-skola sam individ- och familjeomsorg, barn och ungdom).

Sysselsättning under introduktionsperioden

Förvaltningen arbetar med att i möjligaste mån erbjuda heltidssysselsättning under introduktionsperioden så att flyktingarnas möjlighet till egen försörjning ökar. För att nå dit sker samarbete med utbildningsnämnden och SFI- skolor för att hitta heltidssysselsättning för personer som deltar i introduktionsprogram. I samverkan med stadsdelens arbetsmarknadssektion erbjuds kompletterande sysselsättning, exempelvis praktik till flyktingar som inte har möjlighet att delta i aktiviteter som arrangeras via utbildningsnämnden.

Sprida kunskap och information

För att öka kunskapen om flyktingar och deras behov sprids information om flyktingmottagandet både internt i stadsdelen och till externa samverkanspartners. Som en del i detta arbete finns förvaltningens mångfaldsgrupp.

Utvecklad samverkan

Under det kommande året avses samarbetet med berörda avdelningar och sektioner fortsätta att utvecklas för att barns, ungdomars, funktionshindrades och äldres behov av särskilda insatser uppmärksammas under introduktionstiden. Samverkan med frivilliga organisationer som kan erbjuda kompletterande verksamhet för stadsdelens flyktingmottagande fortsätter.

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Verksamhetsområdet omfattar ekonomiskt bistånd (socialbidrag) arbetsmarknadsåtgärder samt insatser mot hemlöshet.

Budget år 2006 mnkr	Prognos 2005	Budget 2006
Ledning och myndighetsutövning	14,8	18,2
Ekonomiskt bistånd (socialbidrag)	101,0	89,5
Arbetsmarknadsåtgärder	15,7	9,2
S:a kostnader	131,5	116,9
S:a intäkter	13,3	5,0
Netto	118,2	111,9

Omslutningsökning beräknas för arbetsmarknadsåtgärder.

Verksamhetsområdets ekonomiska förutsättningar

För år 2005 beräknas ett underskott på ca 15 mnkr. En rad åtgärder har vidtagits för att minska underskottet. Bl.a. har en organisationsöversyn genomförts. En omfattande satsning för att få arbetslösa socialbidragstagare i arbete har gjorts genom projektet Strategi Hässelby-Vällingby. Detta arbete fortsätter. För 2006 har budgeten för nämndens ekonomiska bistånd dessutom ökats. Detta i kombination med de statliga satsningarna för att främja sysselsättningen ger bättre förutsättningarna för ett balanserat ekonomiskt utfall år 2006. Ekonomi och verksamhetsmål följs upp varje månad i samband med månadsrapporten och därutöver i samband med ILS- och tertialrapporterna.

Inflyttning av bidragstagare

Många av de hushåll, som flyttar till Hässelby-Vällingby är i behov av ekonomiskt bistånd. Mest ökar antalet hushåll med personer i arbetsför ålder. Antalet handläggare av ekonomiskt bistånd har tillfälligt utökats hösten 2005 och behov av handläggarförstärkning beräknas finnas kvar under 2006. Arbetsbelastningen är hög och inget tyder i dagsläget på att antalet nyinflyttade socialbidragstagare minskar 2006. De flesta nybesök består av hushåll med utländsk bakgrund. Det medför att besöken blir mer tidskrävande och det behövs mer tolkservice.

Fortsatta ansträngningar 2006

Fortsatta ansträngningar görs att minska antalet socialbidragstagare. Det påbörjade arbetet med internkontroll fortsätter och ska implementeras i ordinarie verksamhet. Vidare kommer förvaltningen att noggrannare följa upp flyttrörelser och hur de påverkar ärendemängd och kostnader. Därtill kommer arbetsledningen och handledning av personal att förstärkas.

Alla nybesökande klienter som är arbetslösa remitteras omgående till Arbetsforum för vidare handläggning i syfte att få stöd och hjälp att finna egen försörjning på arbetsmarknaden. ASI- metoden införs som utredningsmodell för vissa långvariga bidragstagare.

Samarbetet med kontrakterad förtroendeläkare fortsätter under 2006 och vid behov köps utredningsresurser in som bedöms vara avgörande för att klargöra långvariga socialbi-

dragstagarnas nedsättning av arbetsförmågan och därmed ge underlag för beviljande av sjukersättning.

Samverkan med vårdcentralen, psykmottagningen, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan i den s.k. Turid-gruppen fortsätter för att hitta alternativa lösningar för personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Under 2006 avser förvaltningen att finna ytterligare samverkansformer med Arbetsförmedlingen för att hitta lämpliga lösningar för de långtidsarbetslösa. Personer som läser SFI skall i möjligaste mån erbjudas kompletterande sysselsättning, exempelvis praktik via Arbetsforum.

Barnes behov uppmärksammas när vuxna söker bistånd. Vidare prioriteras barnfamiljer när vuxna söker budget- och skuldrådgivning. Detta aktualiseras ytterligare i samband med projektet Barnstöd som förvaltningen deltar i under 2006.

Det interna projektet Profilen inom sektionerna ekonomiskt bistånd och arbetsmarknad fortsätter under 2006. Det ska genom verksamhetsanalys leda till en utbildningsplan för socialsekreterare och arbetskonsulenter.

En lokal handlingsplan och tydliga arbetsrutiner kommer att tas fram för att *motverka vräkningar*. Stöd och hjälp till bostadslösa barnfamiljer ges genom att projektet *Steget Före* implementeras i ordinarie verksamhet och utgör en egen arbetsgrupp i vilken två socialsekreterare ingår. I detta arbete sker samverkan med IoF Vuxen.

Arbetsforum Vinsta/Råcksta och Strategi Hässelby-Vällingby

Arbetsforum Vinsta/Råcksta inom arbetsmarknadssektionen innebär ett samlat grepp för att minska arbetslösheten. Sektionen arbetar efter arbetslinjen vilket innebär att sökanden måste besöka Arbetsforum (daglig sysselsättning) enligt gällande regler för att få rätt till ekonomiskt bistånd. Arbetslinjen innebär en tydlig strävan att gå från arbetslöshet och ekonomiskt bistånd till lönearbete, utbildning eller annan egen försörjning. Verksamheten samarbetar med sektionen för ekonomiskt bistånd.

Arbetsforum Vinsta erbjuder inom en vecka plats till alla personer som söker ekonomiskt bistånd första gången och står till arbetsmarknadens förfogande. Den arbetssökande erbjuds daglig verksamhet i form av coachning, dataundervisning/datastöd, studie- och yrkesvägledning, praktikplats, arbetsgivarkontakter, utbildning samt föreläsningar. Arbetsforum Råcksta erbjuder arbetsträning i form av två verkstäder samt naturvårdsprojekt med arbetsledare/instruktörer samt en arbetskonsulent som ansvarar för planering, uppföljning samt att håller nära kontakt med uppdragsgivarna. Verksamheten samarbetar med Arbetsförmedlingen i Vällingby, Försäkringskassan samt Hässelby-Vällingby psykiatriska mottagning.

Projektet *Strategi Hässelby-Vällingby* är en viktig del av Arbetsforums verksamhet och finansieras med medel från kompetensfonden t.o.m. augusti 2006 då projektet avslutas. Verksamheten bedöms kunna fortgå året ut med den förändringen att två projektanställningar avslutas (projektledaren samt IT-stödet).

Verksamhetsöversyn

I Arbetsforums verksamhet ingår även förvaltningens arbetsträning med två verkstäder samt naturvårdsprojektet som 2006 finansieras via stadsdelsförnyelsen. Verkstäderna erbjuder totalt 24 platser samtidigt. Arbetsforum administrerar även offentligt skyddat arbete (OSA) med 23 anställningar. Under året kommer en verksamhetsöversyn göras med en analys kring arbetsträningen inför en möjlig avveckling 2007. En arbetsmiljöanalys kommer att genomföras.

Prioriterad verksamhet 2006

Arbetsforum kommer under 2006 att prioritera arbetet kring ungdomsarbetslösheten. På försök kommer man att arbeta med motivationshöjande gruppverksamhet samt att prioritera ungdomar i den ordinarie verksamheten. Arbetsforum erbjuder också studie och yrkesvägledning samt även praktikplatser/verksamhet till ungdomar inom ramen för ungdomsgarantin och det kommunala ungdomsprogrammet.

Arbets sökande som har försörjningsskyldighet för barn kommer också att prioriteras. Det är av stor vikt att en eller båda föräldrarna kommer ut i arbete. Detta görs genom att på försök arbeta med motivationshöjande gruppverksamhet till i första hand ensamstående föräldrar. I samarbete med flyktingmottagandet samt Arbetsförmedlingen kommer Arbetsforum att erbjuda flyktingar praktikplatser för att påskynda inträdet på den reguljära arbetsmarknaden. Arbetsforum kommer även att verka för att SFI-studerande får kompletterande sysselsättning, exempelvis praktik.

Individuella arbetsplaner kommer att utarbetas för samtliga arbets sökande i samverkan med sektion för ekonomiskt bistånd och Arbetsförmedlingen.

Samverkansprojekt

Samarbetet fortsätter med fyra andra stadsdelsnämnder i projekt *Kompetens Nord*. Det syftar till att ge långtidsarbetslösa invandrare förberedande yrkesutbildningar med svenska stöd. Hässelby-Vällingby deltar också i samarbetet med 15 andra stadsdelsnämnder samt tre närliggande kommuner i projektet *Stockholm matchning*. Det syftar till att matcha ett givet arbete till socialbidragstagare. Förvaltningen samarbetar även med utbildningsförvaltningen genom rekryteringsbidragsprojektet.

Samarbete med kompetensfondens projekt för ungdomar 18-19 år med praktik och ungdomsanställningar (PUSS) fortsätter fram till augusti 2006. Det innebär att ungdomar erbjuds praktik som följs av sex månaders betald ungdomsanställning inom Stockholms stads verksamheter.

Trafiksystem

När nya bostadsområden planeras tar förvaltningen vid samråden med stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret hänsyn till möjligheten att förbättra framkomligheten för olika trafikantgrupper inklusive cyklister och gångtrafikanter. Speciell hänsyn tas till trafikanter med nedsatt rörelseförmåga. Förvaltningen har ett samarbete med Färdtjänsten för att utveckla kollektivtrafiken för i detta sammanhang berörd trafikantgrupp. Arbetena enligt tillgänglighetsplanen för stadsdelsområdet kommer att slutföras under året.

Förvaltningen kommer att, i samråd med trafikkontoret, arbeta för att finna en lösning på problemet med mopedkörning på parkvägar där konflikter med andra trafikantgrupper ofta uppstår.

Under 2006 byts stadsdelsförvaltningens tjänstebilar successivt ut mot miljöbilar. Vid utgången av året beräknas andelen miljöbilar vara 80 %, något som överstiger kommunfullmäktiges mål om 60 % miljöbilar. Inom Hässelby-Vällingby kommer inom kort att finnas minst en tankstation för etanolbilar (E-85) och därför beräknas tankningsmålet om 80 % för detta drivmedel uppnås 2006.

Förvaltningen använder sig av CityCarClub bilpoolsbil i Hässelby Gårds centrum för att minska beroendet av egen bil i tjänsten och minska kostnaderna för taxiresor. Under 2006

undersöks möjligheterna att få till stånd en ny bilpool i Vällingby Centrum med företagsanvändare på dagtid och privata användare på kvällstid och helger.

Parker och grönområden

Inom Hässelby-Vällingby stadsdelsområde finns ett stort antal parker, stora naturområden och ett nybildat naturreservat. I parkerna finns ett stort antal parkvägar som förbinder alla bostadsområden med varandra och leder fram till kommunikationer, skolor, förskolor och arbetsplatser. Parkvägnätet är byggt enligt de idéer för trafikseparering som var förhärskande under 50- och 60-talet. Kring dessa trafiksäkra parkvägar anlades gräsmattor och där planterades många träd, buskar och stora sammanhängande buskfält. Insatser krävs för att återge parkerna de skönhets- och rekreationsvärden som avsågs när de anlades.

Ett lokalt parkprogram ska utarbetas. I parkprogrammet ska de värden som är väsentliga för varje parkområde beskrivas och förslag tas fram på förbättringsåtgärder. Den kraftiga utbyggnad av bostäder som nu sker i Hässelby-Vällingby medför behov av ett antal nya parkanläggningar för att tillgodose berättigade önskemål om en god parkmiljö från de nyinflyttade. Här behövs nya parklekar, lekplatser, bollplaner gräsytor för spontan lek och planteringar som höjer skönhetsvärdet i parkerna. De befintliga ca 40-50 år gamla parkanläggningarna är i stort behov av upprustning och förnyelse. Nu efterfrågas fler asfaltytor där man kan åka rullskridskor, spela bandy och cykla i kuperade anläggningar.

Den nyinrättade naturreservatet i Grimstaskogen kräver stora insatser för att ta fram de ekologiska naturvärdena som beslutat skötselprogram föreskriver. Även det stora skogsområdet i Kyrkhamn och Riddersvik kräver ständigt återkommande insatser för att vara så öppet att det inbjuder till vistelse i naturen.

Miljöprogrammet

Stockholms miljöprogram använts som underlag för att arbeta fram mål och åtaganden år 2006 för miljöområdet. En analys av delmålen i miljöprogrammet visar att möjligheterna att uppfylla dessa varierar mellan olika verksamheter. För att förankra miljöprogrammet och arbetet med att uppfylla dess delmål är det därför viktigt att varje enhet för sig diskuterar delmålen, sin rådighet och möjlighet att uppfylla dessa. Utifrån detta resonemang har följande formulerats för samtliga verksamheter:

- 15 % av förvaltningens inköpta livsmedel ska vara ekologiskt producerade. (Gäller även entreprenader).
- Samtliga enheter ska välja ytterligare minst ett åtagande som uppfyller ett mål i Stockholms miljöprogram.

Energieffektivisering

Arbetet för att minska och effektivisera energianvändningen samt förbättra inomhusmiljön i stadsdelsnämndens lokaler fortsätter. Kartläggningen av energianvändningen i lokalerna slutförs och lokaler med omotiverat hög förbrukning identifieras och åtgärdas. Ett samarbete med SISAB och andra fastighetsägare pågår kring styrning och uppföljning av de tekniska systemen vilket skapar förutsättningar för avsevärt lägre energianvändning. Några möjliga åtgärder mot ineffektiv energianvändning är att ansluta kontorsutrustning till fördelardosor med avstängningsknapp, installera effektvakter i lokaler och att installera effektiva belysningssystem i skolor. I arbetet ingår att informera verksamheterna om energieffektivisering och hur man kan uppnå en bra inomhusmiljö.

Avfallshantering

Arbete har påbörjats för att åstadkomma goda källsorteringsmöjligheter i samtliga skolor. Det handlar om att tillhandahålla kärl, och i de fall det saknas utrymme också miljöhus, för källsortering av de vanligaste avfallstyperna; wellpapp, kontorspapper, metallförpackningar, brännbart avfall, hårdplast och avfall till deponi. I samband med installationen av källsorteringskärl / miljöhus kommer också informationsinsatser att göras vilket beräknas leda till ökad medvetenhet om avfallshantering och minskade mängder hushållsavfall. Detta arbete fortsätter och slutförs om möjligt under 2006.

Miljönätverken

Miljönätverken med sina miljöombud i stadsdelens verksamheter har en viktig roll i det interna miljöarbetet. Miljöombuden erbjuds utbildningar och diskussionsmöten, samt konkret hjälp för att få till stånd miljöförbättrande åtgärder i de olika verksamheterna. Uppföljningen av internt och externt miljöarbete sker genom verksamhetsberättelsen och underlättas genom att konton skapats i ekonomisystemet för bland annat ekologiska livsmedel och bilpoolsanvändning.

Agenda 21

Arbetet med Agenda 21 fortsätter genom olika projekt som syftar till hållbar utveckling. Uppföljning sker genom ILS-rapporterna och verksamhetsberättelsen och underlättas genom användandet av nyckeltal såsom antal utbildade personer och antal informationstillfällen/möten.

Fältskolan i Kyrkhamn

Undervisning av skolklasser och förskolegrupper i Kyrkhamn/Grimsta. Praktiskt fältarbete som syftar till en hållbar utveckling fortsätter under 2006. Den pedagogiska idén är att genom upplevelser i fält stimulera upptäckarlusten och skapa förutsättningar för att förstå grunderna för en långsiktigt hållbar utveckling. Arbetet omfattar både lärare och elever och utvecklas i samarbete med respektive skola. Det finns också möjlighet för förskolor att ta del av Fältskolans resurser.

Erfarenheterna visar att förutsättningen för ett lyckat genomförande är involverade lärares engagemang. Därför krävs under 2006 en motprestation från skolan. Denna består i att lärarna deltar i en fortbildningsdag före det praktiska fältarbetet och dessutom att momenten från fältarbetet följs upp i skolans vanliga undervisning. Målet är att öka kunskapen hos barn och deras familjer om Agenda 21 och hållbar utveckling av vårt samhälle. Att påverka attityder är nödvändigt för att få till stånd de förändringar av beteendet som krävs för att uppnå en hållbar utveckling.

Säkra skolvägar

En inhyrd resurs används för att stimulera fler skolor att arbeta med säkra skolvägar enligt det koncept som utarbetats under år 2005. Syftet är att öka andelen barn som tillämpar ”mjuka” transportformer och minska bilåkandet till skolan. På detta sätt förbättras trafikmiljön runt skolan och även personalens och barnens hälsa påverkas positivt. I konceptet ingår bland annat att:

- ändra attityder genom att sprida kunskap om fysisk aktivitet, hälsa, trafik och miljö
- finna enkla lösningar genom att kartlägga förutsättningar för säkra skolvägar kring skolan

- införa vandrande skolbuss, d.v.s. föräldrar hjälps åt att följa sina egna och andras barn till skolan
- visa hur trafik kan integreras i skolans undervisning

Målet är säkrare trafikmiljö och färre bilar nära skolan samt att barnen får trafikträning på väg till skolan, bättre hälsa när de rör sig mer och blir mer koncentrerade i skolan.

Grimsta naturreservat

Upprustningen av det nyinrättade naturreservatet i Grimsta fortsätter. Det krävs en stor insats för att restaurera området. Här finns ett kulturlandskap med fornlämningar, stor variation av naturtyper och många fritidsanläggningar, som idrottsplats, elljusspår, badplatser och promenadvägar. För att göra området mer tillgängligt ska också naturguidningar med olika teman genomföras med start våren 2006. Målet är att sätta i stånd området så att det blir mer attraktivt och lättillgängligt för besökare. Stadsdelsförvaltningen vill att fler människor - i synnerhet skolbarn - ska komma ut i naturen och lära sig om växter, djur och inte minst olika typer av natur.

Miljödiplomer av företag

Stockholms stads miljödiplom hjälper små och medelstora företag med att införa ett strukturerat miljöarbete genom ett förenklat miljöledningssystem. Idag har två personer inom stadsdelsförvaltningen genomgått utbildning för att stärka kompetensen kring miljödiplomeringsarbetet. Under 2006 kommer därför en förnyad satsning att kunna göras för att få med ytterligare minst fem företag i miljödiplomeringsarbetet. Målet är att stödja det lokala näringslivet i att minska sin miljöbelastning och samtidigt öka sin konkurrenskraft.

Lokala miniprojekt

Flera lokala miniprojekt med koppling till hållbar utveckling kommer att startas med stöd av förvaltningens Agenda 21-funktion. Arbetet sker i samarbete med stadsdelsförnyelsen och bedrivs i befintliga samverkansgrupper. Ett flertal samverkansgrupper har vuxit fram kring parklekar i stadsdelen och även i arbetet med stadsdelsförnyelsen.

Ett projekt går ut på att i gruppen ta fram en idé som lämpar sig för ett mindre projekt, planera och utveckla projektet samt att utföra det praktiska arbetet tillsammans. Projektidén ska ha koppling till hållbar utveckling där aspekter som miljö, ekonomi, demokrati och / eller sociala aspekter ingår. Målet är att öka medborgarnas deltagande i Agenda 21-arbetet genom lokala projekt i samverkansgrupper.

Agenda 21 - Dialog med boende och verksamma i stadsdelen

Agenda 21-arbetet inriktas 2006 på medborgarnas deltagande och att skapa engagemang för hållbar utveckling hos allmänheten. Samarbetet med konsumentvägledning och stadsdelsförnyelsen med gemensamma aktiviteter fortsätter. På förvaltningens hemsida presenteras såväl allmän miljöinformation som information om enskilda miljöprojekt.

Stadsdelsförnyelsen

Stadsdelsförnyelsen fortsätter att söka nya vägar för att engagera fler medborgare med nya tankar och idéer som kan göra stadsdelsområdet tryggare och mer trivsamt. Tiden är knapp för nya större insatser inom ramen för Stadsdelsförnyelsen. Förvaltningen arbetar dock vidare med långsiktigt perspektiv på medborgarsamverkan och möjligheter för de boende

att påverka sin stadsdels framtid. Förvaltningen efterstavar att de uppbyggda kontaktnäten även i framtiden skall fungera och utvecklas vidare.

Demokrati

Förnyelsearbetet utgår ifrån medborgarna och deras medverkan. Detta är grunden i den demokratiprocess som stadsdelsförnyelse står för. Hässelby-Vällingbys stadsdelsförnyelsearbete utgår ifrån den ”vision och lokala mål” som medborgarna processade fram via framtidsverkstäder. En framtidsvision som bygger på de lokala målen trygghet och demokrati samt medverkan genom socialt nätverksbyggande. Förnyelsearbetet utgår ifrån en positiv syn på stadsdelens utvecklingsmöjligheter och behov.

Arbetsgången för förslag till insatser/projekt kommer även fortsättningsvis ske via arbetsgrupper i dialog med övriga medborgare på samverkansmöten, vidare via förvaltningen och slutligen beslut av stadsdelsnämnden. Arbetsgrupperna arbetar utifrån sakintresse och/eller geografisk tillhörighet och utgör ett viktigt led i den demokratiska processen.

Insatserna ska främja integration, trygghet, hälsa och sysselsättning samt bryta fördomar och förbättra tillgången till service, kultur och fritidsaktiviteter. Insatserna skall också vara långsiktigt hållbara och utgöra en sammanhållande plan.

Stor tonvikt läggs på ungdomars eget engagemang. Vi kommer fortsätta att söka upp ungdomar på deras egna mötesarenor, där ungdomarna får möjligheter att själva komma med förslag på aktiviteter och ges förutsättningar att engagera sig för att påverka sin närmiljö. Målet är också att få igång en ungdomssajt som skall leda till ett ungdomsråd under 2006.

Integration

Den särskilda satsningen på de tre prioriterade geografiska områdena Hässelbygård, Grimsta och Smedshagen fortsätter. Samverkansgrupperna i dessa områden kommer fortsätta sitt lokala utvecklingsarbete. Strävan att bygga vidare på de sociala nätverk som finns över kultur- och generationsgränser fortsätter. Liksom arbetet med att skapa sociala träffpunkter i närområdena, arenor där alla medborgare känner ett gemensamt ansvar och engagemang.

Kommunikation

Förnyelsearbetet engagerar nu hela stadsdelsområdet. Stadsdelsförnyelse kommer 2006 att arbeta vidare via de uppbyggda kommunikationskanalerna och det kontaktnät som skapats mellan engagerade medborgare, föreningslivet, näringslivet, organisationer, bolag och förvaltningar m.fl.

Under 2006 har nämnden knappt 3 mnkr kvar att fördela av anslagna 33 mnkr för fyraårsperioden 2003-2006. Förvaltningen beräknar att samverkansinsatserna med de kommunala bolagen blir fler. Implementering av vissa projekt i ordinarie budget utreds under 2006.

Demokrati - allas lika värde och allas möjlighet till delaktighet

För att nå en fördjupad lokal demokrati, mer inflytande och delaktighet ökas möjligheterna till en reell påverkan.

Ta tillvara medborgarnas engagemang

En handlingsplan (2004) och en kompletterande lägesrapport (2005) ligger till grund för förvaltningens demokratiarbete. Prioriteringar inom demokratiarbetet är bland annat:

- Medborgarnas möten och övriga kontakter med de förtroendevalda

- Kommunikation via Internet och digital-TV(se nedan)
- Medborgardialog och brukarmedverkan i de olika verksamheterna (se respektive verksamhets avsnitt om demokrati).
- Dialog och kontakter med föreningslivet

Högt valdeltagande

Valdeltagandet har långsiktigt sjunkit i landet. Det är viktigt för demokratin att insatser sker lokalt för att skapa intresse för valet den 17 september 2006. Förvaltningen kommer att på skolorna på olika sätt arbeta med demokratifrågorna inför valet. Vidare kommer information om valet att på lämpliga vägar föras ut till befolkningen.

Utveckling av information och kommunikation via Internet och digital-TV

- Ett nytt *program för publicering av information på Internet* (EpiServer) införs i staden under 2006. Redan idag är anpassningen för funktionshindrade väl fungerande. I det nya systemet görs ytterligare förbättringar.
- Webbassistenten *Fråga Eva* infördes på nämndens webbplats under 2005. Utifrån de frågor som medborgarna ställer byggs databasen fortlöpande ut med frågor och svar.
- *E-centret i Vällingby* utvecklar teknik för att använda TV som kanal för information och även kommunikation. När digital-TV är verklighet kan detta bli en viktig och framförallt lättillgänglig kanal. På TV:n är det lättare att använda filmer och andra visuellt grafiska lösningar för att paketera information på ett bra sätt. Om man är äldre eller har dålig syn är TV lättare att hantera än en dator. Några av de första e-TV-projekten stadsdelsförvaltningen kommer att arbeta med är konsumentvägledning, skol-TV (lärare kan få tillgång till filmer på TV:n precis när de har lektion), markandsföring av skolor, aktiviteter för äldre, filmade nämndmöten m.m.

Bättre språk i skriftliga och webbaserade dokument

Flera mindre språkprojekt pågår inom förvaltningen med syfte att skriva så att alla förstår och för att få bort svårtillgängligt språk. En kartläggning av dess projekt görs och utifrån vunna erfarenheter sker sedan en samlad satsning för bättre språk.

Medborgarnas engagemang i Stadsdelsförnyelsen (beskrivs i särskilt avsnitt ovan)

Volontärmedverkan

Efter förebild från Kanada samt ett par göteborgsstadsdelar förbereder förvaltningen en ny typ av volontärmedverkan *Volontär i Hässelby-Vällingby*. Avsikten är att rekrytera frivilliga oavlönade medarbetare för vissa avgränsade sysslor i anslutning till nämndens egen verksamhet - exempelvis kontakt med äldre, integration, samhällsguidning, läxläsningshjälp, evenemangsvolontärer. Volontärmedverkan utvecklar människors deltagande i samhället och kan öka banden mellan människor och därmed stärka samhället. Volontärer i eller nära nämndens verksamheter ökar insynen i ofta delvis slutna kommunala världar och deras synpunkter på kommunal service kan bidra till utveckling av nämndens verksamheter. Volontärmedverkan leda till nya fora för deltagande i samhället och fler möten mellan engagerade medmänniskor.

Projektet bedöms på sikt också kunna bidra till nämndens personalförsörjning. Huvuddelen av volontärerna beräknas komma att vara i arbetsför ålder. Genom att vara volontär breddar man sin kompetens och ökar sin anställningsbarhet. Via projektet hoppas förvaltningen kunna knyta nyttiga kontakter med möjliga framtida medarbetare. *Volontär i Hässelby-Vällingby* pågår i projektform från september 2005 till augusti 2006 och bekostas med 0,6 mkr från kompetensfonden.

Integration – hållbar utveckling

Kring *integrationsarbete* och *insatser mot diskriminering* samt det *lokala kultur- och föreningslivet* och *konsumentvägledning* hänvisas till avsnitt inom Förskola, skola och fritid, Äldreomsorg, Omsorg om personer med funktionsnedsättning, Konsumentvägledning, kontaktcenter och kultur, Ekonomiskt bistånd och Stadsdelsförnyelsen. *Jämställdhets- och mångfaldsplan* avseende de anställda fogas som bilaga 5.

Det lokala kultur- och föreningslivet

I kommunfullmäktiges budget förutsätts berörda nämnder i sina verksamhetsplaner beskriva arbetet med att ge det lokala kultur- och föreningslivet goda förutsättningar att utvecklas.

Medborgarna i Hässelby–Vällingby är engagerade i sitt stadsdelsområde, framförallt när det gäller föreningsliv, kulturfrågor och utvecklingen av stadsdelen. Engagemanget gäller inte bara den egna föreningen utan det finns ett genuint intresse att tillsammans göra hela området än mer trivsamt.

Det lokala nätverket för kultur och föreningslivet har genom stadsdelsförnyelsearbetet vuxit sig starkare och hittat nya nätverk och samverkanspartners. Dessa grupperingar planerar att genomföra många kulturevenemang under 2006 från ungdomsmusikfestivaler, blomsterfestival, konstutställningar till nationaldagsfirande. Aktiviteter som utgår ifrån mångkulturåret kommer ske bl.a. i Hässelby Gård och Smedshagen men även andra kultur tillställningar planeras i Kyrkhamnsområdet och i Grimsta.

Fördelningen av budgeterade kulturresurser planeras bidra med arrangemang riktade till olika målgrupper (barn, ungdomar, äldre, funktionshindrade m.fl.).

Många av de förslag som kommit fram inom stadsdelsförnyelse handlar om trygga träffpunkter och kulturmötesplatser i närområdet. Ett stort engagemang finns kring det planerade integrerade biblioteket i Hässelbygård, som kan bli en kulturmötesplats i Hässelby med närhet till bio, teatersalong, samlings- och konferenslokal, skol- och folkbibliotek, Vår Teater, musikverksamhet på fritidsgården, kulturskola, musikallinje, kulturcafé och utomhusscenen. I Vällingby har medborgarhuset Trappan en fortsatt central roll med bl.a. musik-evenemang, utställningar och showdansande ungdomar.

För kulturinsatser har budgeterats 1,9 mnkr, något som är en ökning med 0,6 mnkr. En kulturgrupp i förvaltningen handlägger kulturfrågor inklusive bidragsansökningar till kulturarrangemang. *Kulturmedlen* fördelas enligt nedan:

Allmän kulturverksamhet:

Medborgarhuset Trappan	600 tkr
Kultur för integration och mångfald	200 tkr
Kulturarrangemang i Hässelby Gård	100 tkr
Speciella kulturarrangemang & insatser	400 tkr

Kultur i verksamheten:

Förskolor och skolor	350 tkr
Omsorgen om äldre	200 tkr
Omsorg funktionshindrade	50 tkr

I budgeten har under förvaltningsövergripande även år 2006 reserverats medel för *särskilda nämndsatsningar* med följande fördelning:

Trappan (del av lokalkostnaden)	200 tkr	E-centret i Vällingby	100 tkr
Stöd till pensionärsorganisationer	300 tkr	Krisgruppen	50 tkr
Stöd till handikapporganisationer	100 tkr	ALNA	100 tkr
Kvinnofrid	100 tkr	Globeträdet	100 tkr
Fria sällskapet Länkarna	100 tkr	Löner spec tjänster	450 tkr

Nedan återges kortfattat hur frågor om kultur och föreningsliv behandlas i andra avsnitt i verksamhetsplanen.

Förskola, skola och fritid

I avsnittet Förskola, skola och fritid redogörs för skolornas samverkan med bl.a. kulturskolan. Bl.a. berörs att fritidsklubbarna kan ha en viktig uppgift för Kulturskolans uppsökande verksamhet. Skolornas och fritidsklubbarnas samverkan med idrottsföreningar och andra föreningar framhålls också.

Även för träffpunkter, andra mötesplatser och för det planerade ungdomsrådet är kontakter med föreningslivet av stor betydelse.

Parklekarnas lokaler är en tillgång för föreningar och andra intressenter då de inte används för ordinarie verksamheter.

I avsnittet betonas även vikten av att barnen får kulturella upplevelser och själva får möjlighet att utveckla sin skapande förmåga. I skolan ska elevernas kulturintresse stimuleras bl.a. i samverkan med kulturskolan. Särskilt framhålls Kyrkhamnsområdets unika historiska, naturmässiga och kulturella förutsättningar. Tillsammans med föreningar i området arbetar förvaltningen för att ta tillvara detta.

Omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning m.fl.

Inom omsorgen om de äldre och personer med funktionsnedsättning är det angeläget att utveckla samarbete med frivilligorganisationer dels för att kunna förmedla kontakt mellan brukare, anhöriga och frivilliga och dels för att stärka utbudet av olika aktiviteter. Utöver samarbete i handikapp- och pensionärsråden finns vid flera enheter förtroenderåd. Dessutom genomförs särskilda möten med brukarorganisationerna.

Trygghetsringning för äldre aktualiseras med någon frivilligorganisation, för att bedrivas inom ramen för de föreningsbidrag som förvaltningen ger. Anslaget ökar år 2006 från 100 tkr till 300 tkr för bidrag till frivilliga organisationer som erbjuder aktiviteter som kompletterar äldreomsorgen.

Kontakt mellan ett äldreboende och en musikskola och en cirkusskola fortsätter liksom att elever från skolorna anordnar konserter och uppvisningar.

I *träfflokalen / daghärberget Vistet* i Hässelby Gård samarbetar förvaltningen med Svenska kyrkan och missionsförsamlingarna i stadsdelsområdet.

Även inom det Drog- och brottsförebyggande arbetet är olika föreningar viktiga samverkansparter.

Stadsmiljö, Näringslivet och Agenda 21

En utökad Markgrupp med representanter från samfälligheter, trafiksäkerhetsråd, och andra grupper av boende sammanträder regelbundet och där lämnas information om verksamheten och synpunkter kan omhändertas på ett bra sätt.

I avsnittet om Stärkt näringsliv och arbetsmarknad berörs bl.a. den samverkan, som sker med företagarföreningarna.

I Agenda 21- avsnittet beskrivs lokala miniprojekt med koppling till hållbar utveckling som startas med stöd av förvaltningens Agenda 21-funktion. Arbetet sker i samarbete med stadsdelsförnyelsen och bedrivs i befintliga samverkansgrupper. Ett flertal samverkansgrupper har vuxit fram kring parklekar i stadsdelen och även i arbetet med stadsdelsförnyelsen.

Stadsdelsförnyelsen

I avsnittet om stadsdelsförnyelsen beskrivs bl.a. avsikten att efter projekttiden arbeta vidare via uppbyggda kommunikationskanaler och det kontaktnät som skapats mellan engagerade medborgare, föreningslivet, näringslivet, organisationer, bolag och förvaltningar m.fl.

Ta ansvar för ekonomin

Ekonomistyrning

För att hålla nämnden underättad och för att kunna ge kommunstyrelsen väl underbyggd information behövs tillförlitligt underlag. Därför har förvaltningen en *organisation för uppföljning av ekonomi och måluppfyllelse*, som omfattar samtliga nivåer och enheter.

Alla enhetschefer rapporterar månadsvis måluppfyllelse samt ekonomisk årsprognos och vid behov korrigerande åtgärder till berörd avdelningschef. Särskilda genomgångar mellan enhetschefer och avdelningschef äger rum med rapporteringen som underlag. Därefter åvilar det avdelningschef att sammanställa rapport till stadsdelsdirektören med prognos per verksamhetsområde.

Om det finns tecken på bristfällig måluppfyllelse eller att budgeten inte kommer att klaras vidtas åtgärder. Vissa av dessa är av det slaget att de hanteras inom förvaltningen medan andra kan bli föremål för politiska beslut.

Säkerhetsarbete, internt skydd

För att höja säkerhetsnivån och minska skadekostnaderna inom nämndens verksamheter avser nämnden att ta ett fastare grepp över säkerhetsfrågorna. Arbetet ska systematiseras och bedrivs i samarbete med respektive verksamhet. Policies och riktlinjer ska ses över och kompletteras samt implementeras i organisationen. En funktion för säkerhetssamordning inrättas. Beredning av säkerhetsfrågorna sker i ett partssammansatt säkerhetsutskott, vilket bildades redan under 2005.

Effektivisering genom IT

Ett IT-system (HSL) för dokumentation enligt hälso- och sjukvårdslagen för äldre- och handikappomsorgen införs under året. I Paraplyet införs en ny modul (Parasol) för att förbättra utförrapporteringen och dokumentationen enligt socialtjänstlagen. Dessa åtgärder innebär datorisering av administrativa rutiner som idag till stor del sköts manuellt. Införandet av HSL och Parasol samt att alla arbetsplatser blir uppkopplade gör att många nya grupper av anställda kommer att få tillgång till det administrativa nätet. För att effektivisera IT-utbildningen för de nya användargrupperna utvecklas användandet av interaktiva utbildningar via dator.

I ekonomisystemet Agresso datoriseras fakturahanteringen genom att fakturor scannas, skickas digitalt samt att attest och godkännande sker elektroniskt. Under 2006 fortsätter införandet av Lisa självservice, elektronisk lönerapportering via dator, till enheter utanför huvudkontoret.

Efter första kvartalet 2006 har samtliga arbetsplatser tillgång till det administrativa nätet. Det ger förvaltningen ökade möjligheter att effektivisera informationshanteringen samt utveckla ett effektivt IT-stöd till de olika verksamheterna. IT-stödet till det nyinrättade Kontaktcenter utvecklas genom webbaserade informationssystem riktade till både medborgare och anställda.